

Een ander leven

De Haagse uitvoering van de
Regeling Uitstapprogramma's Prostituees II

SHOP, Stichting De Haven, Gemeente Den Haag

Dit boekje is mogelijk gemaakt dankzij ondersteuning van:

Den Haag

Samenstelling, interviews en realisatie: Wardy Poelstra, Amsterdam

Grafische verzorging: Inkahootz / Joost Baardman, Amsterdam

Druk: MediaCenter Rotterdam

© Copyright 2017 SHOP, Stichting De Haven, Gemeente Den Haag

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Voorwoord	4
De Haagse uitvoering van RUPS II	7
Interviews	16
Verantwoording / bronnen	56
Bijlage: tekst van de Regeling	57

Voorwoord

Sommige mensen hebben een extra steuntje in de rug nodig als ze willen overstappen naar een ander werkterrein. Voor sekswerkers geldt dat in het bijzonder. Zij krijgen vaak te maken met allerlei praktische en emotionele belemmeringen. Samen met de gemeente Den Haag hebben Stichting Hulp en Opvang Prostitutie en Mensenhandel (SHOP) en Stichting De Haven daar de afgelopen jaren goed op ingespeeld. Dankzij de Regeling Uitstapprogramma's Prostituees (RUPS) heeft een groot aantal sekswerkers inmiddels een bestaan buiten de prostitutie kunnen opbouwen. In dit boekje vindt u de beschrijving van de Haagse uitstapprogramma's en een aantal interviews met sleutelfiguren hierin.

Den Haag nam van 2009 tot 2011 deel aan RUPS I en sinds 2014 aan RUPS II, landelijke regelingen voor vrouwelijke, mannelijke en transgender sekswerkers en slachtoffers van mensenhandel. Wie wil stoppen of dat al had gedaan, krijgt hulp bij de uittreding. Met gerichte vaardigheden, ondersteuning en motivatie maakt hij of zij nu eenmaal meer kans succesvol een ander bestaan op te bouwen.

Om versnippering van de hulpprogramma's te voorkomen is het belangrijk dat de gemeente Den Haag, SHOP en De Haven samen optrekken. Tot nu toe is dat heel goed gegaan. Dat is ook te danken aan een motie van de Tweede Kamerleden Segers en Van der Staaij, die voor extra subsidie voor hulp bij uittreding zorgde.

Volgend jaar loopt het project RUPS II af. Dit boekje toont aan dat het noodzakelijk is mensen die een bestaan buiten de prostitutiebranche willen opbouwen, blijvend te ondersteunen.

Ik wens u veel leesplezier!

Karsten Klein, wethouder Stedelijke Economie, Zorg en Havens

w h e r e

n e x t ?

De Haagse uitvoering van RUPS II

1. Voorgeschiedenis: RUPS I

In 2009 kwam de eerste landelijke Regeling Uitstapprogramma's Prostituees tot stand, RUPS I, die liep tot 2011. Daarmee kwam er voor het eerst een gerichte aanpak tot stand voor de doelgroep, sekswerkers¹ die willen stoppen met hun beroep. Destijds hebben dertien gemeenten of instellingen een RUPS-subsidie ontvangen voor het ontwikkelen, faciliteren en uitvoeren van een uitstapprogramma. De Haagse Stichting Hulp en Opvang Prostitutie en Mensenhandel (SHOP) was één van de partijen die subsidie heeft ontvangen op grond van deze regeling. Stichting De Haven was betrokken bij RUPS I via het maatjesproject. Verder was de dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten (SZW) van de gemeente Den Haag betrokken. Voor degenen die uit de prostitutiebranche wilden stappen en een uitkering wilden aanvragen, werd een apart loket bij de dienst SZW opgezet. Daarmee speelde deze dienst binnen de gemeente Den Haag een belangrijke rol bij het realiseren van de behaalde resultaten.

Het uitstapprogramma richtte zich op vrouwelijke, mannelijke en transgender sekswerkers en slachtoffers van mensenhandel die wilden stoppen (of al waren gestopt) met hun werk in de prostitutie. Volgens een onderzoek van Regioplan heeft van de 195 deelnemers in Den Haag de helft een bestaan buiten de prostitutiebranche kunnen opbouwen.² Ondanks het aflopen van de financiële middelen is het uitstapprogramma van SHOP wel voortgezet, zij het in afgeslankte vorm. Het uitstapprogramma, voorheen 'Carrièreswitch', is ingebed in het informatie- en adviescentrum voor seksueel dienstverleners, Spot 46, dat onderdeel is van SHOP. Na de afloop van RUPS I heeft het programma een breder karakter gekregen. De doelstelling werd het begeleiden van sekswerkers naar professione(e)ler werken. Het gaat hierbij niet alleen om mensen die uit de prostitutiebranche willen stappen maar ook om mensen die juist in de branche actief willen worden of professioneler in de branche willen (blijven) werken.

- 1 In de rest van deze tekst wordt gesproken over sekswerkers in plaats van prostituees. Sekswerkers geven zelf de voorkeur aan het neutralere en minder stigmatiserende begrip sekswerker.
- 2 Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (auteurs: K. Bongers, V. Huijgens, M. Jansen), *Evaluatie RUPS. Evaluatie van de Regeling Uitstapprogramma's Prostituees*. Utrecht, april 2011.

2. RUPS II

Op basis van een aangenomen motie tijdens de behandeling van de rijksbegroting van Justitie (november 2013) is er voor een periode van vier jaar (medio 2014-medio 2018) een bedrag van € 3 miljoen per jaar beschikbaar gesteld voor een vervolg van RUPS I.³ Deze subsidie-regeling staat open voor zowel maatschappelijke instellingen als gemeenten. Zij dienen zelf voor 25% cofinanciering te zorgen. De uitstapprogramma's dienen bij voorkeur gericht te zijn op sekswerkers afkomstig uit meerdere gemeenten. Deze regionale inbedding en het feit dat regio's die nog geen uitstapprogramma hebben voorrang krijgen bij de subsidietoewijzing, moeten tot een landelijke dekking van de uitstapprogramma's leiden.

De gemeente Den Haag, SHOP en Stichting De Haven hebben een gezamenlijk projectvoorstel geformuleerd. Het gezamenlijke projectplan voorkomt versnippering en stimuleert gezamenlijk optrekken. Dat betekent niet dat gekozen is voor een uniforme werkwijze. SHOP en Stichting De Haven zijn twee organisaties met een duidelijke eigen signatuur. Het feit dat deze organisaties onderling verschillen, vormt bij de uitvoering van de uitstapprogramma's een duidelijke meerwaarde. Doordat er twee organisaties zijn die uitstapprogramma's aanbieden, wordt de keuzevrijheid voor de deelnemers vergroot. Zo zijn er sekswerkers die de benadering van De Haven kiezen, anderen zullen die van SHOP prefereren. Het is belangrijk dat sekswerkers een keuze maken die aansluit bij hun wensen en behoeften, omdat daarmee de kans op succes wordt vergroot.

3. Belemmeringen bij het uitstappen

In 2014 heeft onderzoeksbureau Regioplan een onderzoek uitgevoerd naar de sociale positie van sekswerkers in Nederland.⁴ Uit de gegevens van 364 respondenten blijkt dat veel sekswerkers begonnen te werken in de prostitutiebranche omdat zij geld nodig hadden om zichzelf of hun familie te onderhouden (37%), omdat het hen leuk leek (27%) of omdat zij dachten op die manier meer geld te verdienen dan via een andere baan (23%). Een deel van de sekswer-

³ Motie 33750 VI nr. 80 van de leden Van der Staaij en Segers.

⁴ Regioplan beleidsonderzoek (auteurs: Y. Bleeker, MSc, drs. L. Heuts, drs. G.H.J. Homburg, dr. M. Timmermans), *Sekswerkers aan het woord: de sociale positie van sekswerkers in Nederland in 2014*. Amsterdam, oktober 2014.

kers is met sekswerk begonnen omdat zij in financiële nood zaten (schulden hadden) (22%) of geen andere baan konden krijgen (15%). In een aantal gevallen is de sekswerker overgehaald om dit werk te gaan doen (4%). Een onderzoek uit 2006 toonde vergelijkbare resultaten.

Veel sekswerkers gaven aan er wel eens over na te denken om te stoppen met sekswerk of andersoortig werk te gaan doen. Het is niet eenvoudig voor een sekswerker om de prostitutiebranche definitief te verlaten, zo blijkt uit de evaluatie van de eerdere uitstapprogramma's op basis van RUPS I.⁵ Stoppen met dit werk blijkt vaak een langdurig en moeizaam proces te zijn, omdat er belemmeringen op verschillende leefgebieden zijn. Alternatief werk is moeilijk te vinden. Zeker voor sekswerkers die acuut willen stoppen vormt dit een probleem, omdat zij immers wel in hun levensonderhoud moeten kunnen voorzien. Voor buitenlandse sekswerkers (bijvoorbeeld uit het voormalige Oostblok) is dit bijna onmogelijk omdat zij in Nederland in principe geen recht op voorzieningen hebben. Het gebrek aan opleiding speelt vaak een rol. Ook biedt alternatief werk zelden dezelfde materiële voordelen, hetgeen een drempel kan vormen bij het uitstappen. Verder blijkt dat het sociale leven van de sekswerkers vaak verweven is met de prostitutiebranche, hetgeen ook een belemmering kan vormen. Het (duurzaam) los komen van het sociale netwerk waarin de sekswerkers zich bevinden is niet eenvoudig, hetgeen ook geldt voor het herstellen van oude netwerken/familiebanden of het ontwikkelen van nieuwe netwerken. Het werk van een sekswerker is nog steeds met een taboe omgeven en het stigma op werk in de prostitutie is nog steeds aanzienlijk. Niet iedere werkgever zal dan ook begripvol reageren als de sekswerker open is over haar of zijn verleden. Ook komt het voor dat sekswerkers bang zijn om oude klanten tegen te komen op de werkvloer. Een aantal deelnemers is bovendien slachtoffer van mensenhandel. Voor hen geldt dat zij los moeten komen van afhankelijkheden en (opnieuw) hun zelfstandigheid moeten bevechten.

Uit het eerdergenoemde onderzoek van Regioplan bleek dat ruim de helft van de respondenten minstens eenmaal gestopt is met het sekswerk. Sekswerkers in clubs en privéhuizen geven

5 Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (auteurs: K. Bongers, V. Huijgens, M. Jansen), *Evaluatie RUPS. Evaluatie van de Regeling Uitstapprogramma's Prostituees*. Utrecht, april 2011.

het vaakst aan wel eens te zijn gestopt. Circa één op de drie sekswerkers die ooit stopten, is binnen een half jaar weer begonnen. Vaak zijn financiële problemen de reden om weer te beginnen met sekswerk. Bijna de helft van de respondenten denkt er nooit over na om te stoppen met sekswerk.

Juist vanwege de vele belemmeringen is deze subsidieregeling tot stand gekomen om sekswerkers te ondersteunen die de prostitutiebranche achter zich willen laten. In de uitstapprogramma's is nadrukkelijk aandacht voor deze belemmeringen. Het is hierbij van belang dat er maatwerk wordt geboden. De doelgroep voor wie de uitstapprogramma's zijn bedoeld, is zeer divers en de problematiek is veelal complex. Het is nodig onderscheid te maken tussen vrijwillig werkende dienstverleners en slachtoffers van mensenhandel, zowel nationaal als internationaal. Per groep en per individu verschillen de economische, persoonlijke en sociale implicaties van het werk in de prostitutie. Ook de redenen waarom iemand in de prostitutie terecht is gekomen, de manier waarop met het stigma wordt omgegaan en de wijze waarop prostitutie een plaats krijgt binnen de persoonlijke identiteit, verschillen per persoon.

De belemmeringen nemen niet weg dat het nodig is om te kijken wat deelnemers wél kunnen en willen, binnen hun eigen mogelijkheden. Vaak zijn sekswerkers zich niet bewust van de mogelijkheden die er zijn en de competenties die ze bezitten (competenties die zij tijdens het werk in de prostitutie hebben opgedaan). Hierbij gaat het bijvoorbeeld om mensenkennis, creativiteit, klantvriendelijkheid, communicatieve en onderhandelingsvaardigheden.

4. Uitstapprogramma's: doelstellingen en opbouw

Het algemene doel van de uitstapprogramma's is carrièreverandering. Naast regulier werk valt hieronder ook het volgen van een opleiding, het volgen van een behandeling, vrijwilligerswerk of een bestaan als huisman/vrouw. Een traject is succesvol afgesloten als er sprake is van ander betaald werk, een andere vorm van dagbesteding of zingeving, of een ander nieuw toekomstperspectief. Mocht dit onverhoopt niet gerealiseerd worden, dan is vaak toch wel winst geboekt omdat er tijdens de trajecten gewerkt wordt aan weerbaarheid en positieverbetering. Daarnaast kan het zo zijn dat iemand er bij nader inzien nog niet aan toe is om daadwerkelijk te stoppen, maar dat in de toekomst alsnog besluit.

De uitstapprogramma's omvatten vier fasen, te weten de contactfase, oriëntatiefase, uitvoeringsfase en nazorg. In de contactfase wordt contact gezocht met de sekswerker en uitleg gegeven over de mogelijkheden om uit te stappen. De oriëntatiefase bouwt hierop voort. Tijdens deze fase wordt de sekswerker tijd geboden om geleidelijk afstand te nemen. Ondersteuning van de sekswerker op verschillende leefgebieden staat centraal tijdens de uitvoeringsfase. Het gaat om leefgebieden als huisvesting, financiën, sociaal functioneren, psychisch functioneren, zingeving, lichamelijke gesteldheid, juridische begeleiding, praktisch functioneren en werk. In dit opzicht is er sprake van een sluitende aanpak. De laatste fase betreft de nazorg. Deze fase is belangrijk om te voorkomen dat een sekswerker terugvalt in de prostitutie. Nazorg kan bestaan uit het gedurende een periode maandelijks contact houden met de deelnemer.

Een uitstapprogramma kan alleen werken als er maatwerk geboden wordt. De doelgroep is zoals gezegd zeer divers en de problematiek is vaak complex. Deze diversiteit en complexiteit maken het noodzakelijk om programma's te ontwerpen die op de wensen en behoeften van iedere deelnemer zijn toegesneden.

5. Uitstapprogramma's: accenten per organisatie

SHOP heeft voort kunnen bouwen op de ervaringen van RUPS I. Met de financiële middelen van RUPS II konden bestaande uitstapprogramma's kwantitatief worden uitgebreid en is een aantal nieuwe initiatieven ontwikkeld en uitgevoerd. Het einddoel van het uitstapprogramma van SHOP is het (vrijwillig) uit de prostitutie laten stappen en het van loopbaan laten veranderen van ten minste 180 seksueel dienstverleners in 2018. Onder loopbaanverandering wordt verstaan: ander werk, het volgen van een opleiding, het doen van vrijwilligerswerk of het volgen van andere vormen van dagbesteding, waaronder (langdurige) behandeling van verslavings- en/of psychiatrische problematiek. Ook het functioneren als huisvrouw/man is een mogelijkheid waarvoor gekozen kan worden.

Om invulling te geven aan de regionale inbedding van de uitstapprogramma's in de regio's Haaglanden en Hollands Midden, heeft SHOP contact gezocht met betrokken (lokale) organisaties in steden als Zoetermeer, Leiden, Delft en Gouda. Door het opzetten en uitvoeren van veldwerk konden contacten worden gelegd met sekswerkers in deze regio's om hen te

informereren over het bestaan van het uitstapprogramma. Onderdeel van het uitstapprogramma van SHOP is het actief benaderen van onderwijsinstellingen en bedrijfssectoren om het stigma op prostitutie en sekswerkers te verkleinen, zodat er voor de uitstappers echt ruimte ontstaat. Zij worden ook benaderd om (leer)werk- en ervaringsplaatsen en opleidingsplaatsen aan te bieden (onder andere bij bestaande scholingsprogramma's voor mensen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt). Trajecten gericht op het opzetten van een eigen bedrijf maken eveneens onderdeel uit van de uitstapprogramma's. Sommige sekswerkers zijn gewend om eigen baas te zijn en zijn gebaat bij het verkrijgen van inzicht in en ondersteuning bij de mogelijkheid van het opzetten van een eigen bedrijf buiten de seksbranche. In Den Haag is een grote groep Hongaarse sekswerkers werkzaam. Een onderdeel van de uitstapprogramma's van SHOP is het structureel kunnen begeleiden van Hongaarse sekswerkers bij een veilige, verantwoorde en duurzame terugkeer naar Hongarije.

Ten tijde van RUPS I was Stichting De Haven via het maatjesproject betrokken bij de uitstapprogramma's van SHOP. In het kader van RUPS II heeft De Haven zelf een uitstapprogramma ontwikkeld. De belangrijkste kwantitatieve doelstelling van dit uitstapprogramma is dat uiteindelijk ten minste veertig seksueel dienstverleners (vrijwillig) uit de prostitutie zijn gestapt en van loopbaan zijn veranderd.

Straatwerk door vrijwilligers wordt ingezet om laagdrempelig contact te leggen met seksueel dienstverleners en hen te informeren over, en te motiveren voor, een uitstapprogramma. Een ander onderdeel is het opbouwen en onderhouden van een werkgeversnetwerk met bedrijven en instellingen met het oog op werkervaringsplaatsen, waarbij het zoveel mogelijk wegnemen van negatieve (voor)oordelen een belangrijk aandachtspunt is. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van het kerkelijk netwerk van Stichting De Haven. Dit netwerk wordt ook gebruikt voor het werven van vrijwilligers voor straatwerk en maatjescontacten. Het bestaande maatjesproject is verder ontwikkeld en uitgebreid, met als doel om het sociale netwerk van (ex-)sekswerkers te versterken.

Het door De Haven ontwikkelde uitstapprogramma is op veel punten vergelijkbaar met het uitstapprogramma van SHOP, maar legt op onderdelen andere accenten. Het programma

van De Haven biedt een meerwaarde voor cliënten die het vanwege hun achtergrond en levensbeschouwing prettig vinden om door een christelijke organisatie begeleid te worden. Uit ervaring blijkt dat er bij sekswerkers met een christelijke achtergrond specifieke vragen kunnen spelen die gedurende het uitstapproces naar voren komen. Tevens kan het geloof een krachtbron zijn voor de cliënt. De Haven kan voor deze groep pastorale zorg in de begeleiding integreren. Pastorale aandacht wordt overigens alleen gegeven als de cliënt hier behoefte aan heeft en er de meerwaarde van ziet. Alle cliënten zijn welkom, ongeacht hun levensbeschouwing.

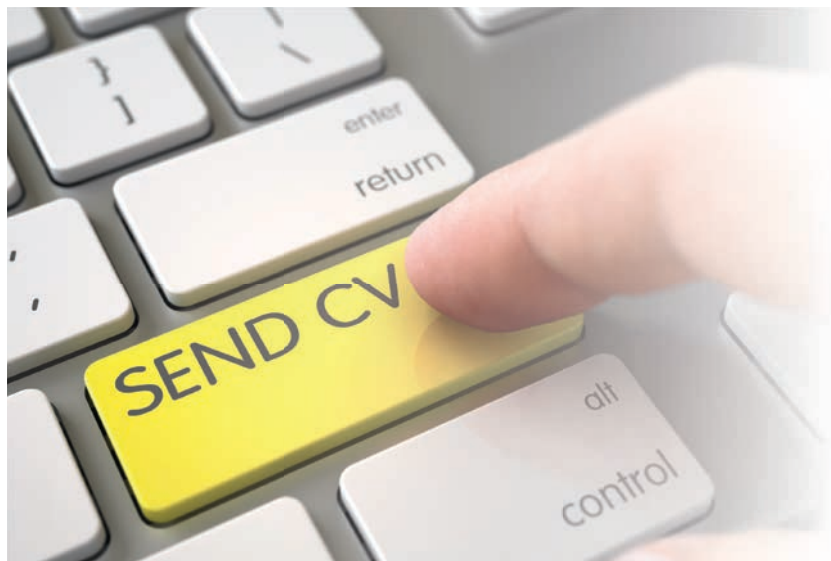
6. Resultaten

Medio 2018 wordt duidelijk welke definitieve resultaten de Haagse uitstapprogramma's hebben opgeleverd. Halverwege de looptijd zijn er al mooie resultaten gerealiseerd. In de periode 2014-2016 zijn 205 sekswerkers uitgestapt. Met een totale doelstelling van 220 uitstappers is de vooraf geformuleerde einddoelstelling nu al bijna bereikt. De RUPS II-periode loopt nog anderhalf jaar door, dus deze einddoelstelling zal zeker gehaald worden. De instroom in de programma's gaat nog steeds door; een groot aantal sekswerkers bevindt zich nog in de oriëntatiefase van het gehele uitstaptraject. Daarmee is de Haagse uitvoering van RUPS II nu al een succes gebleken: het heeft een groot aantal sekswerkers de kans gegeven op een ander leven.

7. 'Lessons learned' en blik vooruit

De uitstapprogramma's voorzien duidelijk in een behoefte. Veel sekswerkers denken erover om te stoppen met sekswork en willen graag andersoortig werk gaan doen. Dat is niet eenvoudig omdat zij vaak op een aantal leefgebieden belemmeringen ervaren. Juist vanwege de vele belemmeringen is RUPS II tot stand gekomen, om sekswerkers te ondersteunen die de prostitutiebranche achter zich willen laten. De financiële middelen van RUPS II maken het mogelijk om deze belemmeringen door middel van een integrale aanpak aan te pakken, waardoor echt maatwerk geleverd kan worden.

Hoewel de RUPS II periode nog niet is afgelopen, kunnen er al wel lessen uit de afgelopen periode getrokken worden.

Bij RUPS I was de dienst SZW al betrokken en ook deze keer heeft de dienst een belangrijke bijdrage aan het succes van de programma's geleverd. Deelnemers waarderen de persoonlijke benadering, waardoor het voor hen makkelijker is om open te zijn over hun werkverleden. Per deelnemer wordt gekeken hoe hij of zij binnen de bestaande regelgeving zo goed mogelijk geholpen kan worden.

Met de inzet van een jobhunter onderscheidt Den Haag zich

ten opzichte van veel andere RUPS II-regio's. De inzet van een jobhunter is nieuw en biedt duidelijk een meerwaarde, omdat voor het begeleiden van mensen naar ander werk andere vaardigheden nodig zijn dan voor hulpverlening. Met een ruime ervaring bij een reïntegratiebedrijf en in de commerciële sector wist de Haagse jobhunter de deelnemers goed voor te bereiden op een loopbaanverandering. Bij het leggen van contacten met potentiële werkgevers bleek haar inzet ook een grote meerwaarde te hebben.

De jaarlijkse bijeenkomsten voor de deelnemende partijen werden als zeer nuttig ervaren. Op deze wijze wordt samenwerking en kennisdeling gestimuleerd. Dat een grote diversiteit aan deelnemers deze bijeenkomsten bezoekt, is een duidelijke meerwaarde. Twee keer per jaar wordt hierbij als de ideale frequentie beschouwd.

Nieuw in RUPS II is de voorwaarde van regionale inbedding, waardoor sekswerkers in heel Nederland de kans krijgen deel te nemen aan de uitstapprogramma's. De implementatie in de regio die nodig is voor de regionale inbedding, bleek moeizaam te verlopen. Het bleek

moeilijk te zijn met lokale hulpverleningsorganisaties in contact te komen en waar dat wel lukte, bleek het onderwerp niet zo belangrijk gevonden te worden. Blijkbaar heeft het bieden van uitstapmogelijkheden niet overal dezelfde prioriteit. Daarentegen bleek het benaderen van verschillende exploitanten wel gemakkelijk te zijn en gaven zij wel volop medewerking.

Na afloop van RUPS II medio 2018 zal slechts een deel van de met de regeling gefinancierde activiteiten kunnen worden ingebed in de reguliere activiteiten van de Haagse uitvoeringspartners. De uitstapprogramma's zullen weliswaar niet geheel verdwijnen, maar qua omvang aanzienlijk gereduceerd worden. Ook betekent dit dat er minder maatwerk geleverd kan worden. Daarnaast zullen de in 2014 gestarte projecten moeite hebben om het inmiddels ontwikkelde programma te implementeren in het reguliere aanbod.

‘Wij halen de kracht uit de persoon’

Murielle Payet is maatschappelijk werker bij SHOP en voor die stichting coördinator van RUPS II. Wat doet SHOP precies, en hoe sluit dat aan bij het programma?

‘SHOP staat voor Stichting Opvang Prostituees en Slachtoffers mensenhandel. Wij begeleiden sekswerkers, ex-sekswerkers en slachtoffers van mensenhandel en seksuele uitbuiting. Het kan om allerlei soorten hulpverlening gaan: op psychosociaal gebied, op het gebied van financiën, huisvesting, eigenlijk bij alle problemen waar onze groep cliënten mee te maken kan krijgen. Daarnaast beschikt SHOP over een eigen opvangvoorziening en bieden wij via ons dienstencentrum Spot 46, dienstverlening aan sekswerkers, in samenwerking met netwerkpartners als GGD, advocaten en een boekhouder. Dit dienstencentrum is ontstaan vanuit een eerder uitstapprogramma in de periode 2009-2011. Van onze cliënten doet ongeveer de helft mee aan het RUPS II-programma.

Wij hebben RUPS geïntegreerd binnen de hulpverlening. Onze visie is dat iemand pas duurzaam uit kan stappen als al haar leefgebieden stabiel genoeg zijn. Als jij nog dakloos bent, of regelmatig drugs gebruikt, of heel veel zorg nodig hebt, dan is het heel moeilijk om de stap naar werk te zetten. Pas als dat soort dingen in je leven voor jou stabiel voelen, kun je bij ons met het RUPS-programma aan de slag, met bijvoorbeeld een sollicitatietraining. Wij kijken daarbij vooral naar wat voor krachten je hebt, wat jouw sterke kanten zijn die je verder uit kunt bouwen, en welke eerdere ervaringen je al hebt die je kunt gebruiken, zodat je klaargestoomd kunt worden voor ander werk.

Soms kennen cliënten hun krachten helemaal niet, of ze zijn ze vergeten. Ook de wensen die ze vroeger hadden, zijn vaak ondergesneeuwd door wat er in de tussentijd allemaal is gebeurd. We steunen ze in dit bewustwordingsproces. Je kunt zo een bruggetje maken tussen vroeger en nu, waardoor mensen weer gemotiveerd worden, en gaan denken: “O ja, dat is wat ik wil-

de!” Die focus op wat mensen kunnen, en op hun toekomst, die geeft kracht. Wij geven ook empowerment-trainingen waardoor iemand zelfverzekerder een sollicitatiegesprek in gaat.

Het gaat bij ons niet alleen om het uitstappen, hoewel er wel cliënten zijn die puur op het uitstapprogramma afkomen. Maar veel van onze bestaande cliënten kunnen nu ook gebruiken van de middelen van RUPS, omdat ze bijvoorbeeld toch al een opleiding wilden gaan volgen, zodat ze later alsnog een keer kunnen stoppen. Van de cliënten die wij binnenkrijgen, doorloopt ook lang niet iedereen alle vier fasen van het hulpverleningstraject dat wij aanbieden. De feitelijke reïntegratie bijvoorbeeld kunnen veel cliënten ook wel zelf doen: die hebben alleen een steuntje in de rug nodig om de telefoon te pakken of wat meer zelfvertrouwen te krijgen.

We hebben hier zo’n 280 cliënten en die zijn allemaal verschillend. Het zijn allemaal individuen, met hun eigen achtergrond, hun eigen krachten, ervaringen, soms trauma’s. Het gaat er in onze hulpverlening niet zozeer om wat wij te bieden hebben: het gaat om de vraag van de mensen die bij ons aankloppen; het is echt maatwerk. Dat maatwerk hebben wij altijd al geleverd. Met RUPS is het fijn dat we nu mensen ook kunnen aanbieden om een nieuwe stap in hun leven te zetten, naar ander werk en naar participatie in de maatschappij. Door de RUPS-middelen hebben we meer tools in handen om daadwerkelijk uitstappen te realiseren.

Lastig daarbij is voor veel cliënten dat ze een gat in hun cv hebben. Dat hebben ze niet echt, want ze hebben wel degelijk gewerkt, namelijk in de prostitutie, maar dat schrikt veel werkgevers af. Dat is heel onterecht en ontstaat vanuit een stigma. Voor hun werk in de prostitutie moeten onze cliënten natuurlijk allerlei competenties en kwaliteiten hebben, maar het stigma maakt het moeilijk om aan ander werk te komen. Dat is dus een uitdaging voor onze jobhunter. Een andere uitdaging is het als mensen de Nederlandse taal nog niet goed spreken.

Heel belangrijk bij ons is dat we de verschillende individuen hun krachten laten zien of herontdekken. Het gaat er niet om van alles maar te geven, want als iemand niet de energie heeft om er goed mee om te gaan, dan gaat het op den duur toch weer mis. Maar als we die persoon

empoweren om het zelf te doen: dat is iets blijvends. Dat geeft zoveel extra kracht en trots, als mensen kunnen zeggen dat ze hebben volgehouden, dat ze het zelf gedaan hebben. Daar is waar het ons om gaat.’

‘Je vernedert mensen als je ze alleen maar als slachtoffer ziet’

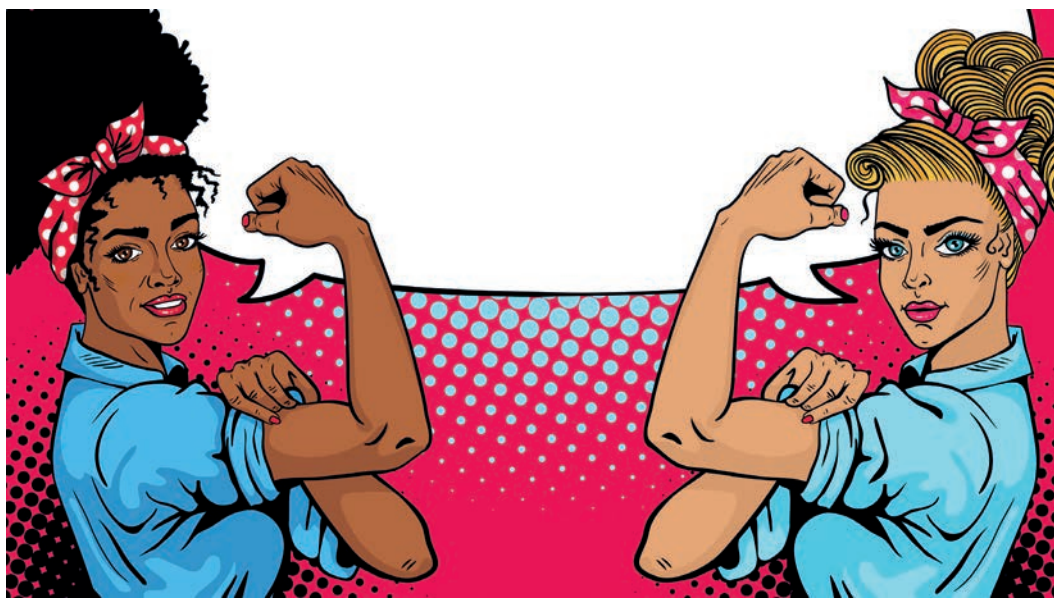
Maria Scali is sinds januari 2011 directeur van SHOP, de Stichting Opvang Prostituees en Slachtoffers mensenhandel. Zij heeft de ontwikkeling van RUPS van dichtbij meegemaakt. Wat zijn haar bevindingen tot nu toe? Voldoet het programma aan de verwachtingen?

‘Toen ik hier begon was RUPS I net afgerond. Als spin-off daarvan is Spot 46 opengegaan, het dienstencentrum voor sekswerkers. Dat is wel iets waar de gemeente Den Haag trots op moet zijn, vind ik. Het is een van de weinige gemeentes die een duidelijk signaal heeft afgegeven dat ze de doelgroep serieus nemen. Vanaf dag één konden mensen met een carrière als sekswerker bij Spot 46 terecht voor advies, trainingen, en andere praktische hulpvragen.

We zijn vervolgens met RUPS II verder gegaan met het ontwikkelen van bestaande en nieuwe instrumenten om sekswerkers te helpen van carrière te switchen als ze dat willen. Een daarvan is dat we een jobhunter in dienst konden nemen. Zij is geen hulpverlener, en ook geen jobcoach op de werkvloer; zij helpt ons een brug te slaan naar de werkgevers.

Een tweede instrument zijn de empowerment-cursussen die we samen met een andere partij ontwikkeld hebben. Degenen die deze cursussen geven, hebben het traject eerst helemaal meegemaakt met de cliënten. De cursussen zijn een succes, en we zullen hiermee doorgaan ook als RUPS II stopt. Sowieso proberen we alles wat te doen, te blijven doen, ook als een project als dit eenmaal beëindigd is.

Dankzij de extra menskracht hebben we ook veldwerk kunnen doen en hebben we contact gelegd met alle clubs in Leiden, Alphen aan de Rijn, Zoetermeer, Gouda en Delft, waar we hiervoor helemaal geen contact mee hadden.

Verder willen we dit jaar een boek schrijven over onze methodiek, en we willen nieuwe groepsactiviteiten ontwikkelen, bijvoorbeeld om de doelgroep te leren netwerken buiten hun kring. Allemaal dingen die zonder RUPS niet mogelijk zouden zijn geweest.

Wat ik eigenlijk zou willen is dat RUPS niet meer nodig is. Het is een illusie te denken dat het voor sekswerkers ooit net zo makkelijk zal zijn om van carrière te switchen als voor andere burgers. Maar ik wil het ze wel zo makkelijk mogelijk maken, en dankzij RUPS kan ik dingen als een uitkering of huisvesting nu sneller en beter regelen. We hebben inmiddels de doelstelling om 180 te laten stoppen, nu al bijna gehaald.

Ik heb eind 2015 onze ex-cliënt Cobie Kames aan kunnen nemen, die een belangrijke rol heeft in het contact leggen met sekswerkers die voor ons minder zichtbaar zijn omdat ze bijvoorbeeld niet in de raamstraten of in de clubs werken.

Zij heeft aan den lijve ervaren wat bij RUPS niet werkt, en dat is voor ons heel waardevol. Zo wil misschien niet iedereen dat in de regio waar jij woont, bekend wordt dat je een sekswerker bent geweest. Maar als je in Den Haag aan RUPS mee wilt doen, moet je in de regio wonen en werken, dus heb je wat dat betreft geen keus. En als je hier geen huis hebt, moet je je laten registreren als dak- of thuisloos, anders kun je geen aanspraak maken op de voorzieningen. Dus Cobie moest bij ons de opvang in, terwijl ze dertig jaar lang altijd een huis had gehad en altijd haar rekeningen had betaald. Gelukkig is hier, mede dankzij de ervaring van Cobie, sindsdien wel wat in veranderd.

Mensen moeten zich realiseren dat het ondersteunen van deze doelgroep maatwerk is. En dat het niet alleen maar om werk gaat. Stoppen met werken heeft impact op alle andere leefgebieden, dat geldt voor ons allemaal maar voor deze groep zeker. Het is een heel proces om bij een carrièreswitch je leven helemaal opnieuw in te richten. De een is daar sneller in dan de ander. Het doel is dat wij met de gelden van RUPS zoveel mensen helpen, zoveel instrumenten ontwikkelen en zoveel inzichten krijgen. Maar

die aantallen en aandachtspunten verschuiven in de loop van de tijd. Wij passen onze doelstellingen en onze aanpak elk jaar aan op basis van wat de cliënten ons laten zien.

Onze cliënten hebben competenties die ze in ander werk heel goed kunnen gebruiken. Ze zijn enorm gastvrij, en ze kunnen soms mensen slecht nieuws vertellen maar ze toch blij de deur uit laten lopen. Maar zij weten niet hoe die ander zal reageren. Met dat soort dingen moet je rekening houden.

Een programma als RUPS heeft pas een duurzaam effect wanneer de organisatie die het uitvoert het beroep sekswerker ook echt als beroep beschouwt. Dan vertrek je vanuit de invalshoek dat het een bewuste keuze van sekswerkers was om dit werk te gaan doen en later om het beroep te verlaten. Bij SHOP respecteren we de keuze van onze cliënten. Het zijn burgers, ze betalen belasting, net zoals iedereen, het zijn sterke individuen die door de samenleving vaak gestigmatiseerd worden. Ik kom zelf uit de hulpverlening, en ik heb nog nooit zulke sterke, onafhankelijke vrouwen gezien als onder deze doelgroep. Hoe kunnen wij onze cliënten helpen bij hun keuze voor een andere baan, een ander beroep, een ander leven, als we ze blijven benaderen vanuit ons beeld van hen – dat van slachtoffer – in plaats van wat ze eigenlijk zijn? Je vernedert mensen als je ze alleen maar als slachtoffer ziet. Dat vind ik onfatsoenlijk.'

‘Als je dit werk eenmaal niet meer wilt doen, dan wil je het ook echt niet meer’

Addie Dieke is jobhunter bij SHOP. Het is haar rol om cliënten van SHOP in het kader van RUPS naar ander werk te begeleiden, of hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

‘Als cliënten bij ons binnenkomen, gaan ze eerst praten met maatschappelijk werk, en dan gaan ze vaak een heel traject in. Want cold turkey overstappen van sekswerk naar een andere baan is vaak heel lastig. Veel cliënten hebben een hoge huur, sommigen hebben ook schulden, en als je dan start in een baan met een minimumloon kun je dat allemaal niet meer betalen. Dat soort kwesties moeten dus op orde zijn voor ik met ze aan de slag ga. Ze worden dan normaal gesproken aangemeld voor een workshop solliciteren, die ik geef samen met een collega van Spot 46.

Solliciteren is natuurlijk heel erg veranderd de afgelopen jaren; uitzendbureaus vragen nu of mensen komen speedmeeten, en ze moeten een elevator pitch klaar hebben. Dat leer ik ze onder andere. Vaak wordt ook wel eens gevraagd, als ze een opleiding in de zorg willen gaan volgen, of ze een video willen opsturen van zichzelf. Die maken we dan ook samen, gewoon op een telefoon – maar het moet wel een beetje leuk overkomen natuurlijk. Dat is dus weer iets heel anders dan een brief schrijven met een motivatie.

Als ze hun cv klaar hebben, gaan we vacatures zoeken, en doen we een rollenspel om sollicitatiegesprekken te oefenen. Na de cursus nodig ik de cliënten individueel uit, en gaan we kijken naar de mogelijkheden. Je kunt proberen meteen aan het werk te gaan ergens, maar je kunt ook kijken of je niet eerst ergens een startkwalificatie wilt halen, of een MBO1-opleiding wilt gaan doen waarmee je in de thuiszorg kunt gaan werken.

Via de gemeente hebben we toegang tot enkele tientallen opleidingen waar ik onze cliënten ook voor kan aanmelden. Sowieso is de samenwerking met de gemeente goed. Als iemand via ons daar een uitkering heeft aangevraagd en die is goedgekeurd, beoordeelt de afdeling Participatie of zij meteen kan gaan werken of dat er nog te veel andere dingen spelen. Zo iemand komt dan toch vaak weer terug bij mij, en ik ga dan kijken of ze bijvoorbeeld vrijwilligerswerk kan doen, zoals in een kringloopwinkel of in de zorg. Op onze cliënten wordt dankzij RUPS niet zo'n druk gelegd als op andere uitkeringsgerechtigden.

Ik heb eerder tien jaar bij een reïntegratiebedrijf gewerkt, en daarvoor in de commerciële sector. Ik heb dus wel een wat ander profiel dan collega's in het land die voor deze doelgroep dit werk doen. Bij veel instellingen wordt de functie die ik heb, ingevuld door iemand die ook maatschappelijk werk doet. Maar dat zou volgens mij anders moeten. Voor het begeleiden

van mensen naar ander werk heb je andere vaardigheden nodig dan voor hulpverlening. Door de collega's in het land wordt dus goed gekeken naar hoe onze directeur Maria dat hier bij SHOP heeft aangepakt, namelijk door voor het reïntegratiestuk van RUPS iemand in te huren uit de commerciële hoek, en niet een hulpverlener.

Het werken met deze doelgroep is wel anders dan ik gewend was. 90% procent van onze cliënten vindt het bijvoorbeeld niet prettig als ik bel met een werkgever en zeg dat ik een cliënt van SHOP wil voorstellen op een openstaande vacature. Want dan weet die werkgever meteen dat die vrouw een verleden als sekswerker heeft. Je moet het dus anders doen, en bijvoorbeeld samen met de cliënt een heel leuke brief met cv schrijven, die ze zelf verstuurt, zodat ik officieel niet meer de bemiddelaar ben en de werkgever niet weet dat de kandidaat een cliënt van SHOP is. Daar hebben we al heel wat succes mee gehad.

Een ander punt is het gat dat onze cliënten in hun cv hebben. Bijvoorbeeld: als jij op je zestiende uit het Oostblok hierheen komt en je bent nu 32 en je wilt ander werk gaan doen, dan heb je dus een gat in je cv van zestien jaar. Hoe verklaar je dat? En waarom ben je op je zestiende hierheen gekomen? Je moet nooit liegen op je cv, maar dat moet je dus in je brief en je cv aannemelijk maken. Cliënten komen dan vaak zelf met oplossingen, bijvoorbeeld door te zeggen dat ze met een partner hierheen zijn gekomen en dat ze nooit hebben hoeven werken, maar dat de relatie over is en dat ze nu voor zichzelf moeten zorgen.

Bij veel cliënten is de taal ook nog wel een groot probleem. Ze moeten het Nederlands toch op een bepaald niveau beheersen, ook als ze de schoonmaak in willen. Het salaris is soms ook een issue, veel vrouwen moeten hun hele leven omgooien als ze ineens van 1200 euro per maand rond moeten komen. Die betalen een hoge prijs, en sommigen vallen dus ook terug en pakken hun oude werk weer op. Maar er zijn genoeg mensen bij wie het wel lukt. Het heeft natuurlijk ook met motivatie te maken. Iedereen die bij mij komt, is gemotiveerd, want ze hoeven hier van niemand aan mee te doen – dat willen ze zelf. En de meesten willen heel graag uitstappen. Als je dit werk eenmaal niet meer wilt doen, dan wil je het ook echt niet meer. Dan is elke klant er een te veel.’

‘RUPS werkt, voor iedereen binnen de doelgroep’

Cobie Kames is sinds 1 december 2015 in dienst bij SHOP als beleidsadviseur. Zij heeft als opdracht om contact te leggen met sekswerkers uit het illegale circuit (waar onder andere sprake is van psychiatrische en verslavingsproblematiek), is daarnaast bezig een cliëntenraad op te zetten en heeft Liberty opgericht, een belangenbehartigingsorganisatie voor sekswerkers in Den Haag en regio. Zij heeft zelf een carrière als sekswerker achter de rug en weet dus als geen ander waar ze het over heeft.

‘Toen ik nog in Amsterdam werkte, werd ik door het maatschappelijk werk daar benaderd of ik wilde stoppen. Daar konden ze zo zes maanden een uitkering voor me regelen. Dat klonk prima natuurlijk, dat wilde ik wel, maar op de een of andere manier werkte dat niet. Ik werd van het kastje naar de muur gestuurd. Uiteindelijk heb ik me in Den Haag bij SHOP aange-

meld, dat ik al kende omdat ik oorspronkelijk uit deze regio kom. De aanpak sprak me meteen aan. Ze vragen of je iemand achter, naast, of voor je wilt hebben; of je wilt dat iemand met je meegaat naar de instanties; dat was heel prettig. Maar toen moest ik van de Sociale Dienst de opvang in hier bij SHOP, omdat ik anders geen uitkering kon aanvragen. Dat was voor mij het pad niet: ik was een zelfstandige vrouw, ik wist wat ik wilde, en dan moet je ineens op een slaapzaal gaan liggen met stapelbedden, zolang je via het programma nog geen eigen woning hebt. Ik liep daardoor tegen een muur op; dit werkte voor mij niet, en trouwens voor een heleboel vrouwen niet. Toen heb ik een email gestuurd naar Veiligheid & Justitie, en naar alle Kamerleden van wie ik een mailadres kon vinden, om mijn ongenoegen te uiten. Dat was niet gericht tegen SHOP, niet tegen de directeur of tegen de opvang, maar tegen het systeem. Daarna kwam ik uiteindelijk in gesprek met Maria Scali, zij heeft mij aangehoord en me ter plekke een baan aangeboden – iets wat ik totaal niet verwachtte natuurlijk.

Toen ik hier aan de slag ging, heeft dat best wel wat teweeggebracht binnen de organisatie. Mensen kenden mij natuurlijk als ex-sekswerker en als cliënt. Maria en ik hebben er samen aan gewerkt om mij in die nieuwe rol staande te houden, wat gelukkig met alle collega's uitstekend is gelukt; en in de organisatie zelf is er daardoor ook weer van alles veranderd. En trouwens ook in de relatie met de gemeente, Liberty wordt bijvoorbeeld ook daar nu serieus genomen.

Toen ik als cliënt bij RUPS begon, werd me meteen duidelijk gemaakt dat het niet allemaal over rozen zou gaan. Je moet je wel realiseren, voor je hier van start gaat, dat je niet van de ene op de andere dag een baan hebt. Daar gaat een heel traject aan vooraf. Ik heb zelf in het kader van RUPS vooral heel veel gesprekken gevoerd met de hulpverlening. Zij hebben de onderste steen boven gehaald waardoor ik toch een uitkering kon krijgen. Mede door wat ik heb meegemaakt, is dat wel veranderd en worden deelnemers aan het programma nu sneller geholpen bij de Sociale Dienst.

RUPS werkt, voor iedereen binnen de doelgroep. Er gebeurt gewoon iets. En op het moment dat een cliënt dat voelt, gaat ze er ook voor. Natuurlijk zijn er mensen die afhaken of voor wie het te lang duurt, maar over het algemeen zie ik heel positieve resultaten. Ik hoor dat ook in

mijn netwerk. Tegen mij praten ze natuurlijk wel wat anders dan tegen een hulpverlener; ik heb dertig jaar in het vak gezeten, dus mij vertrouwen ze wat sneller.

Ik ben al vanaf mijn twaalfde vertrouwd met verslaving en prostitutie in mijn omgeving; en dat was niet prostitutie in de goede zin, zo van 'Ik ga naar mijn werk om mijn huur te betalen'. Sindsdien heb ik me altijd met het vak bezig gehouden. Ik doe dit werk bij SHOP met mijn hart. Ik richt me vooral op de mensen die zonder vergunning werken; dat zijn vaak verslaafde en dakloze vrouwen en transgenders. Ten eerste doe ik dat omdat het gewoon wel mensen zijn. Ten tweede omdat het belangrijk is om een beetje zicht op deze groep te houden. Juist voor SHOP en voor de gemeente is het belangrijk te weten wie ze zijn en waar ze zijn. Ook binnen deze groep zijn mensen die van carrière willen switchen. Dat kán ook: iemand die dertig jaar verslaafd is krijg je niet clean, maar kan je wel op een recht pad brengen. Als zo iemand haar gebruik in de hand houdt, kan ze een baan krijgen.

Ik wil dat deze mensen weer in het zicht komen. Met Maria ben ik bezig met een plan de campagne voor deze kwetsbare groep, waar vaak de GGZ bij betrokken moet worden, die geen dak boven hun hoofd hebben, die zich niks voelen, die bang zijn voor hulpverleners. Ik ben nu eerst op drie plekken in de stad in kaart aan het brengen wat hun grootste behoeften zijn: waar lopen ze tegenaan? Wat vinden ze? Wat willen ze? Dan kan ik samen met een hulpverlener van de opvang gaan kijken wat we kunnen doen om mensen de weg naar SHOP te leren kennen. Ik heb ook al folders gemaakt voor deze groep, zodat ze weten waar ze voor hulp, een kop koffie of een arts terecht kunnen. Die folder vouwen ze op en houden ze bij zich. En ze gaan een keer die eerste stap zetten en dat telefoonnummer bellen. Het gaat erom dat ze weten dat het kán – dat er iemand voor ze is als ze iets anders in hun leven willen proberen.'

‘Het is maatwerk, dat heb je bij deze groep ook nodig’

Clara Bol is lid van het team Tijdelijke Extra Ondersteuning (TEO) van de Sociale Dienst van de gemeente Den Haag. Dit team werkt nauw samen met hulpverleners van SHOP en De Haven om deelnemers aan het RUPS-programma zo snel mogelijk financieel bij te staan.

‘Wij bedienen allerlei doelgroepen die qua uitkering anders buiten de boot vallen. Daar hoort ook de groep mensen bij die vanuit SHOP en Stichting De Haven bij ons aangemeld worden. Wij kijken of deze cliënten er inderdaad recht op hebben om zo snel mogelijk een uitkering te krijgen. Ze krijgen dan mijzelf of een collega als vast aanspreekpunt. Mijn cliënten krijgen mijn mobiele telefoonnummer, ze kunnen me de hele dag bellen. Er is dus geen vast spreekuur, en we dragen deze mensen op termijn ook niet over naar de reguliere support.

In totaal heb ik tot nu toe acht mensen uit het RUPS-programma begeleid; dat is maar een klein deel van alle klanten die ik hier onder mijn hoede heb. De meesten daarvan zijn al best ver gevorderd. Maar dat wil niet zeggen dat ze gelijk aan het werk kunnen gaan; we koppelen ze eerst aan een participatieconsulent, die gaat na het eerste gesprek verder kijken wat de mogelijkheden zijn. Mensen kunnen bijvoorbeeld een taaltraject ingaan, of hulp krijgen bij het maken van een cv, of bij het vinden van een werkervaringsplaats. Wij van TEO gaan eigenlijk alleen over het geld.

Bij het eerste gesprek komt er meestal iemand van SHOP of De Haven mee, en dan ga ik de uitkeringsaanvraag met ze doornemen. Ze moeten bepaalde bewijsstukken meenemen zodat we meteen kunnen zien of ze recht op een uitkering hebben. Het is wel de bedoeling dat ze al gestopt zijn met werken als ze hier komen. Er is ook geen sprake van verslavingsproblematiek of ernstige psychische problemen: de mensen die hier komen, zijn al klaar voor de volgende stap.

We kunnen daarnaast helpen bij huisvesting, dat wil zeggen: als ze eenmaal een woning hebben, kunnen wij helpen met de financiële afwikkeling. Als er schulden zijn proberen we daar ook iets mee te doen, want die kunnen natuurlijk een extra belem-

mering zijn om weer aan het werk te gaan. Maar als ze een opleiding willen doen, kan dat niet met behoud van een uitkering: dan moeten ze studiefinanciering aanvragen, als ze daar nog recht op hebben. Soms worden er mensen aangemeld met wie ik niks kan beginnen, bijvoorbeeld een dame die niet in Den Haag woonde. Die kan hier geen uitkering krijgen. Dat geldt ook als iemand samenwoont met iemand die al een uitkering heeft.

Je moet met deze groep wel heel kies omgaan. Ze hebben toch een beroep gehad dat veel mensen niet zo fijn vinden. En er zitten slachtoffers van mensenhandel tussen. Ik vind het heel goed dat deelnemers aan RUPS II op deze manier niet op de grote stapel terecht komen. Ze hebben een inkomen gehad waar ze normaal gesproken geen WW mee kunnen krijgen, ook al hebben ze altijd belasting afgedragen. Dus ze winnen tijd als ze meteen bij ons terecht kunnen voor een uitkering als ze eenmaal hebben besloten te willen stoppen. Ze kunnen zo sneller naar participatie in de maatschappij toewerken, in plaats van dat ze gefrustreerd worden door een ambtelijk proces.

Het komt voor dat mensen terugvallen. Een van mijn collega's had een klant die naar de tandarts wilde; dat kon ze van haar uitkering niet betalen, en toen is ze toch weer de prostitutie ingegaan. Er zijn ook mensen die geen contact meer willen met hun consulent bij SHOP, bijvoorbeeld omdat ze zelf hun zaakjes wel kunnen regelen. Die blijven dan overigens toch gewoon bij ons in de regeling zitten, omdat ze wel via SHOP zijn aangemeld.

Wij moeten ons natuurlijk aan de wet houden, we kunnen niet zomaar een uitkering toekennen; dat is aan regels gebonden, en daar moeten de klanten stukken voor kunnen overleggen. Maar als je het mondeling kunt toelichten, en een en ander met de mensen van SHOP of De Haven kan worden voorbereid, dan gaat alles een stuk sneller. Het is maatwerk, en dat heb je bij deze groep ook nodig. Als ze niet aan uitkering kunnen komen, bijvoorbeeld omdat hun huisvesting onduidelijk is, komen ze nooit uit de vicieuze cirkel waar ze vaak in zitten. Wij kunnen waar nodig, onder strenge voorwaarden, uitzonderingen maken waardoor deze vrouwen toch een stap kunnen zetten.'

‘Deze doelgroep is gewend om altijd hard te werken’

Prescilla Ganga werkt bij de afdeling Participatie van de Sociale Dienst van de gemeente Den Haag. Zij begeleidt mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, onder wie zo’n twintig cliënten in het kader van het RUPS-programma.

‘Bij de afdeling Participatie kijken we wat er nodig is om mensen de stap naar betaald werk te laten zetten. We bieden daarvoor allerlei activiteiten aan, zoals dagbesteding, een sociale activiteit, vrijwilligerswerk, dat soort dingen. Als mensen bij mij komen, dan is hun aanvraag voor een uitkering al geregeld. Het team TEO gaat wat dat betreft over *rechtmatigheid*: hebben deze mensen recht op een uitkering? Wat wij van Participatie doen gaat over *doelmatigheid*: hoe kunnen ze echt weer op een goede manier participeren in de maatschappij? Sommige deelnemers aan het RUPS-programma komen niet bij ons team terecht, die kunnen eigenlijk direct aan het werk. Dat blijkt bij de brede intake die iedereen moet doen die zich hier aanmeldt. Bij de mensen die ik onder mijn hoede heb, is dat niet zo, voor hen moeten we dus wat extra moeite doen.

Ik werk veel samen met mensen van SHOP en van De Haven. Zij doen de intensieve begeleiding, helpen bijvoorbeeld met een cv. En als zij een keer iemand hebben die graag de zorg in wil, kan ik hier bij de gemeente kijken of we een traject hebben dat daarbij aansluit. Wij hebben hier ook wat meer contacten als het gaat om vrijwilligerswerk of een speciale activiteit. Dus waar nodig helpen we elkaar en vullen we elkaar aan, dat werkt heel goed. De lijnen zijn kort en we overleggen regelmatig.

Als een klant zich bij mij meldt, heb ik via de brede intake al allerlei informatie over die persoon gekregen: over haar verleden, over eventuele andere werkervaring, enzovoort. We bespreken dan ook de belemmeringen die nog in de weg staan bij het vinden van betaalde arbeid. Dat kan bijvoorbeeld de taal zijn, of ook wel psychische klachten; die zie je best veel bij deze groep. Veel klanten hebben hun oude werk gedwongen gedaan, er zijn soms klanten die gestalkt worden, of die helemaal geen netwerk hebben hier – geen familie, geen vrienden.

Op basis van de mogelijkheden en de belemmeringen maak ik dan voor elke klant een participatieplan. In dat plan staan alle afspraken die ik met de klant maak; we werken vervolgens in stappen toe naar het uiteindelijke doel: reïntegreren en zelf een inkomen verdienen.

Van de cliënten die ik onder mijn hoede heb gekregen, zijn er al best veel weer uitgestroomd. Dat komt doordat veel van hen bij SHOP een jobcoach hebben, die heel intensief met hen bezig is, maar het komt ook doordat dit een heel gemotiveerde doelgroep is. Ze zijn gewend altijd hard te werken, en ze willen ook niets liever dan werken – alleen er zijn soms echt obstakels. Bijvoorbeeld: wat zet je op je cv, als je geen andere werkervaring hebt?

Wat ik wel veel tegenkom, is dat klanten gewend zijn om in hun oude leven best veel geld te verdienen. Dat kan voor hen een reden zijn om weer terug te vallen, want met een baan in de zorg kunnen ze bijvoorbeeld de huur van hun huis misschien niet meer betalen. Dat kan ik natuurlijk niet altijd voorkomen, ook al probeer ik ze altijd te motiveren om toch door te zetten. Wat ik ook wel zie, is dat mensen hun oude werk er zwart bij blijven doen. Als dat uitkomt levert dat natuurlijk ook problemen op. Dat is wel iets om bij deze doelgroep rekening mee te houden.

RUPS maakt echt iets uit voor deze doelgroep. Ze worden intensief begeleid, zowel vanuit SHOP en De Haven als vanuit hier. Ze krijgen sneller een uitkering, of een urgentieverklaring om een woning aan te vragen. Veel vrouwen weten anders niet waar ze die hulp moeten zoeken, of ze spreken de taal niet voldoende. Als ze zich eenmaal bij TEO hebben aangemeld, gaat het balletje vanzelf rollen. Dat helpt deze vrouwen echt enorm.'

‘Dankzij RUPS zijn er heldere kaders, er is meer geregeld’

Viki Bangha is sociaal dienstverlener bij Spot 46, een dienstencentrum voor sekswerkers dat onderdeel vormt van SHOP. Samen met drie collega's staat zij sekswerkers bij met raad en daad.

‘Spot 46 is ooit begonnen als een project van SHOP, omdat er behoefte was aan een soort dienstencentrum voor sekswerkers in Den Haag. Je kunt hier zonder afspraak binnenlopen: we vragen niet wie je bent, we bieden puur informatie en advies. Als je wilt instappen, of uitstappen, of binnen je vak iets veranderen, dan kun je bij ons informatie krijgen. We hebben hier een boekhouder die de belastingaangifte voor je kan doen. We hebben ook een juridisch adviseur, en elke vrijdag kun je hier gratis en anoniem een SOA-test laten doen. Het is dus heel laagdrempelig, dat was indertijd ook precies de bedoeling.

Het is lastig in te schatten hoeveel sekswerkers er precies zijn in Den Haag, lang niet iedereen is geregistreerd natuurlijk. Wij denken dat het er zo'n 1500 zijn. En velen van hen weten de weg naar ons te vinden; per jaar doet er zo'n 800 keer iemand een beroep op ons. We doen trouwens ook veldwerk: regelmatig gaan we zelf naar de raamstraten, de clubs en de massage-salons. Maar de thuiswerkers, en de escortdames, die zien wij dan natuurlijk niet. En dan is er nog het illegale circuit, waar we helemaal geen zicht op hebben. Veel van die vrouwen komen uit Oost-Europa, die vertrouwen de overheid niet, en hoewel wij nooit gegevens doorspelen aan de gemeente of politie, stappen zij toch niet zo makkelijk bij ons naar binnen.

Bij Spot 46 gaat het om dienstverlening; bij SHOP gaat het echt om hulpverlening. Mensen met een vraag komen bij ons; mensen met een probleem gaan naar SHOP. Ook als mensen uit willen stappen verwijzen wij ze door naar de collega's van SHOP, die gaan dan met ze aan de slag.

We hebben onderling bij Spot 46 niet echt een inhoudelijke taakverdeling; we verdelen het werk meer per taalgebied. Ik ben zelf Hongaarse, dus ik richt mij vooral op de Hongaarse doelgroep. Ik heb twee collega's die Spaans spreken, die werken met de Latina's, dat is de grootste groep; en dan heb ik nog een Roemeense collega. Er zijn ook nog steeds veel oorspronkelijk

Nederlandstalige sekswerkers, die werken relatief veel thuis, of in clubs, meer dan in de raamstraten. Die groep heeft waarschijnlijk wel minder hulp nodig dan de buitenlandse vrouwen.

We hebben hier op initiatief van mijn voorgangster een project gehad om Hongaarse vrouwen terug te laten gaan naar Hongarije. Zij had onderzoek gedaan waaruit bleek dat de meeste Hongaarse vrouwen terug wilden keren. Helaas is het niet gelukt om in het project ook maar één Hongaarse vrouw in de periode van twee jaar die het project duurde, terug te laten keren. Er zijn wel vrouwen teruggegaan, maar dat was niet dankzij het project; ze hebben onze hulp niet ingeroepen. Mijn conclusie is dat vrouwen die echt terug willen naar Hongarije en daar hun leven weer op willen bouwen, daar geen hulp bij nodig hebben. Ze leggen geld opzij, ze zijn zich bewust van wat ze moeten doen en hoe lang ze dat nog moeten doen. De vrouwen die wél hulp nodig hebben, willen niet terug naar Hongarije: die zijn immers naar Nederland gekomen omdat ze in Hongarije geen uitzicht hebben op een beter leven. Op korte of lange termijn willen ze eigenlijk wel allemaal uitstappen, maar de meesten van hen willen dus in Nederland blijven. Het programma RUPS richt zich trouwens op alle prostitutees die in Nederland werken, dus Hongaarse vrouwen hebben in principe recht op dezelfde voorzieningen als hun Nederlandse collega's.

Wat ik vaak zie is dat Hongaarse vrouwen met hun vriend naar Nederland komen om hier te komen werken, ook al doen de meeste cliënten die wij zien, dit werk inmiddels vrijwillig. Zeker bij Hongaarse vrouwen is de grens tussen een vriend of man, en een pooier, heel vaag; maar vaak klopt het beeld dat wij hebben van een pooier ook niet. Als van een stel de vrouw het geld verdient met prostitutie, en de man doet van dat geld de boodschappen, is dat dan gewoon een taakverdeling of is hij echt een pooier? Het is heel moeilijk om in dit soort gevallen dwang aan te tonen. Zijn we niet allemaal financieel gedwongen om te werken? Wij letten er wel op of er geen sprake is van geweld tegen vrouwen. Ook het HEIT [Haags Economisch Interventie Team], de politie dus, let daar op; zij doen een intakegesprek met iedere vrouw die legaal in de prostitutie wil beginnen, en dan vragen ze onder andere bijvoorbeeld hoe iemand naar Nederland is gekomen. Er wordt dus echt wel gekeken of iemand dit werk vrijwillig doet.

Voor ons is het heel fijn om naar het programma RUPS te kunnen verwijzen als vrouwen aangeven dat ze met dit werk willen stoppen. We kunnen meteen doorverwijzen naar bijvoorbeeld een jobcoach, en concrete stappen met ze zetten. We vertellen ze actief waar ze terecht kunnen als ze uit willen stappen; de meesten weten dat inmiddels ook wel. Bij SHOP hadden we natuurlijk ook vóór RUPS al wel een uitstapprogramma, maar nu zijn er heldere kaders, er is meer geregeld. Het is ook fijn dat RUPS een landelijk programma is, zodat Addie en anderen soms met collega's in het land kunnen overleggen hoe ze bepaalde problemen nu precies aanpakken. Het maakt dus ook voor ons werk hier in Spot 46 wel degelijk een hoop uit.'

'Deze vrouwen kunnen niet zomaar naar ander werk overstappen'

Dorienke Waagmeester en Brenda Moerman zijn beiden maatschappelijk werker bij Stichting De Haven; Dorienke is onder meer verantwoordelijk voor het maatjesproject en Brenda is jobcoach. Net als SHOP begeleidt De Haven in het kader van RUPS II sekswerkers die uit de prostitutie willen stappen.

'De Haven bestaat nu ruim twintig jaar. Wij zijn begonnen als pastoraal centrum, dat de vrouwen op straat ging bezoeken. Zo'n vijf jaar later zijn we ook maatschappelijk werk gaan doen, om meer voor de vrouwen te kunnen betekenen. Sinds die tijd zijn we ook al begonnen om vrouwen te helpen die uit de prostitutie wilden stappen. We hadden niet echt een officieel uitstapprogramma, zoals je dat nu noemt, en het is ook nog steeds

in ontwikkeling, maar we gingen bijvoorbeeld wel actief op zoek naar een werkgever om voor vrouwen nieuwe kansen te zoeken.

Ten tijde van RUPS I waren we nog geen partner van de gemeente, maar we deden al wel het maatjesproject. Bij dat project worden vrouwen die nog nauwelijks een netwerk hebben, gekoppeld aan een van onze vrijwilligers; die trekt dan een jaar lang met ze op. Nu met RUPS II zijn we wel partner en kunnen we met subsidie aan de slag, dat is nieuw voor ons. We kunnen nu dus net als SHOP aanspraak maken op de voorzieningen die bij RUPS II horen. Dat vergroot ook de mogelijkheden van de vrouwen die wij begeleiden, bijvoorbeeld via het team TEO van de gemeente.

Wij bieden in principe een zelfde soort programma aan als SHOP. Een verschil is dat wij werken vanuit een christelijke identiteit, dat geeft een andere kleur. Er zijn ook vrouwen die speci-

aal bij ons aankloppen omdat ze gelovig zijn. We merken trouwens ook dat de rol van de kerken steeds groter wordt: mensen willen graag iets betekenen voor anderen en willen meewerken. Het is fijn dat dat vanuit de gemeente ook gewaardeerd wordt: dat zowel wij als SHOP dit programma aanbieden, en dat we elkaar daarin kunnen aanvullen, dat is heel prettig.

Via het straatwerk kennen onze vrijwilligers mensen soms al meerdere jaren. Dat is dus een manier om met vrouwen in contact te komen, en met ze in gesprek te gaan over hun leven, hun dromen en hun wensen. Sommigen komen vervolgens elke week, anderen een heel enkele keer. Er zijn zo'n tien à vijftien cliënten op dit moment heel actief, en daaromheen nog een groep van zo'n twintig vrouwen met wie we wat minder vaak contact hebben, bijvoorbeeld omdat ze de mogelijkheden nog een beetje aan het aftasten zijn of al eerder zijn gestopt maar nog wel bij ons komen voor het contact. Ons streven is dat we per jaar zo'n tien vrouwen begeleiden naar uitstappen. Hoe snel dat gaat, hangt heel erg af van de fase waarin de vrouwen

zelf zitten. Sommigen weten al heel goed wat ze willen, en dan moeten we het alleen nog voor ze regelen, anderen zitten nog in de oriëntatiefase en dan duurt het wat langer. We sluiten aan bij waar elke vrouw is. Zo'n traject kan zomaar een paar jaar duren. Mensen kunnen natuurlijk ook terugvallen, dat gebeurt wel eens.

We hebben in het kader van RUPS een eigen methodiek ontwikkeld om te inventariseren wat de vrouwen nu eigenlijk willen. Eerst is er een contactfase, die vindt dus vaak plaats op straat of in een club, en dan komt de oriëntatiefase, waarin we bekijken wat iemand wil en wat daarbij komt kijken: hoe ziet zij het voor zich? Wat heeft ze ervoor over? Hoeveel wil ze erin investeren? Hoe zit het met de financiën? Wil ze wel in Nederland blijven? Je moet toch een beetje grip krijgen op de situatie. Maar het kan geen standaardmodel zijn, want de vrouwen zijn allemaal heel verschillend. Het blijft altijd maatwerk.

Wij doen bij De Haven vier keer per jaar een actie, waarbij we op straat maar ook in een aantal clubs cadeautjes rondbrengen. Dat doen we met Kerst, met Pasen, met Valentijn of met Internationale Vrouwendag op 8 maart, en in de zomer. Het zijn cadeautjes waar vrouwen zelf betekenis aan kunnen verbinden en hun eigen associaties mee hebben – het maakt soms van alles in ze los. Eind 2013 hadden we zo'n actie met waxinelichtjes in de vorm van een ster, met de tekst erbij: 'Jij bent een stralende ster'. Dat raakte toen één vrouw zo enorm, dat was voor haar een sleutelmoment. Vanaf dat moment dacht ze: nu stop ik ermee. Ze werkte in een club en heeft toen contact met ons opgenomen. Ze had helemaal geen inkomen meer en sprak ook nog geen goed Nederlands. Na verloop van tijd konden we haar aanmelden bij TEO en kreeg ze een uitkering. Ze heeft Nederlands geleerd, en we hebben haar aangemeld bij een MBO-opleiding. Het loopt nu als een trein, als zij hier binnenkomt is ze de zon in huis. Natuurlijk heeft ze momenten gehad dat ze het niet zag zitten, maar ze heeft altijd doorgezet. Ze is echt een rolmodel, een voorbeeld van hoe het kan gaan. Vier keer per jaar organiseren we hier ook een etentje voor iedereen, en dan kan iemand zoals zij echt andere vrouwen inspireren. Zo'n etentje met ervaringsdeskundigen onder elkaar, dat is een heel stimulerende en bemoedigende setting.

Het is heel prettig dat we dankzij RUPS kunnen samenwerken met mensen bij de gemeente die speciaal voor deze doelgroep zijn aangesteld. De vrouwen worden niet naar een algemeen

loket gestuurd, maar gaan praten met een participatieconsulent die hun achtergrond al kent, en die maatwerk kan bieden. De aanpak is aangepast, en reëel; alle betrokkenen snappen dat vrouwen die uit de prostitutie stappen, niet zomaar meteen naar ander werk over kunnen stappen. Deze groep is heel dynamisch, grillig ook, en het succes van de aanpak hangt naast veel praktische zaken ook af van hun eigen motivatie. Die motivatie moet je dus heel goed checken: wat hebben ze ervoor over om eruit te stappen? Als we dat eenmaal helder hebben, kan zo'n vrouw een ander leven gaan opbouwen. Dat gunnen we ze heel erg.'

'Hulpverlening aan deze doelgroep doet ook iets met hulpverleners'

Jurriaan Koops was tot 1 april 2017 manager van Stichting De Haven. Samen met SHOP voert De Haven het programma RUPS II uit in Den Haag en omstreken. Wat zijn zijn bevindingen tot nu toe? Wat doet De Haven anders dan anderen? En: werkt RUPS?

'Ruim twintig jaar geleden is de predikant van een protestantse kerk die in de buurt van een van de raamstraten woonde, met een groepje vrijwilligers begonnen de vrouwen die daar werkten een stukje geestelijke zorg te bieden. Uit dat initiatief is uiteindelijk De Haven ontstaan. De predikant heeft zich op een gegeven moment teruggetrokken, en het groepje vrijwilligers is doorgegaan als stichting. Ze werkten in koppels, als straatwerkers zoals dat toen heette, en zij gingen bij de dames in de raamstraten langs. In de loop van de tijd kwam er een betaalde coördinator bij, en een maatschappelijk werker – zo is De Haven stapsgewijs steeds meer geprofessionaliseerd.

Aan RUPS I hebben we indertijd alleen indirect meegedaan, met het maatjesproject waar cliënten van SHOP ook aan deel konden nemen; wij waren toen dus zeg maar een onderaannemer van SHOP. Met RUPS II konden we de capaciteit uitbreiden zodat we vrouwen die uit wilden stappen, gewoon zelf konden begeleiden, in plaats van ze door te moeten verwijzen. We hebben nog steeds wel andere organisaties nodig – wij zijn klein en kunnen niet alles zelf leveren – maar een kern-uitstapprogramma kunnen wij nu wel gewoon aanbieden.

En voor de vrouwen die zich bij ons op hun gemak voelen, is dat heel fijn.

We hebben nu ook toegang tot Team TEO bij de gemeente, dat hadden we eerst niet, dat is ook een groot voordeel van RUPS. En we hebben meer verbinding gelegd met SHOP en met hen gekeken hoe we elkaar het best kunnen aanvullen. Wij hebben met name toegevoegde waarde voor de vrouwen in de raamstraten met een christelijke achtergrond. Er zitten bijvoorbeeld heel veel Zuid-Amerikaanse en Oost-Europese vrouwen met een katholieke achtergrond. Dat speelt best een rol bij hoe ze naar hun werk kijken, het levert vaak een innerlijk conflict op. Ze schamen zich voor hun werk, of voelen zich schuldig

richting God. Wij kunnen dat goed invoelen en ook een stukje pastorale zorg aanbieden, geïntegreerd in het uitstapprogramma.

Een ander groot verschil is dat wij heel veel met vrijwilligers doen. Wij proberen een cliënt, als ze dat wil, meteen na de intake te koppelen aan een van onze vrijwilligers, dat wordt dan haar maatje. Dat contact heeft een eigen dynamiek en ook een eigen waarde. Een vrijwilliger benadert een cliënt toch heel anders dan een professional. Ze hebben een andere manier van contact maken, en dat doet iets – bij sommige vrouwen klikt dat. Er kan echt een vriendschap uit voortkomen. Ons maatjesproject, waarbij we vrijwilligers een jaar lang begeleiden in hun contact met een cliënt, kunnen we nu ook financieren met de RUPS-gelden.

Wij willen heel graag met onze vrijwilligers een brug bouwen tussen twee werelden. De prostitutie is voor veel kerkelijke christenen een vreemde wereld, die ze soms ook wel met een bepaald oordeel bekijken. Het vrijwilligerswerk dat deze mensen bij ons doen nuanceert de beeldvorming in hun eigen kring. De persoon Jezus is voor ons een heel inspirerend voorbeeld. Hij zocht juist contact met mensen aan de randen van de maatschappij. Dat is echt een gezamenlijke drijfveer voor de mensen die bij ons in de organisatie werken. Vrouwen die bij ons komen,

voelen dat en voelen zich daar thuis bij – of niet, en dan kunnen ze beter bij SHOP terecht, waar ze met een andere visie en een andere insteek werken.

Er komen bij ons ook wel vrouwen die hun werk gewoon een vak vinden zoals alle andere, en die zijn bij ons ook welkom. Maar ik vermoed dat die vrouwen zich bij SHOP meer thuis zullen

voelen. Het zou voor ons moeilijker zijn om vrouwen te helpen die hun werk willen blijven doen en die willen weten hoe ze er beter in kunnen worden. Vanuit ons vertrekpunt en onze identiteit is het lastiger om daar aansluiting bij te vinden. Maar we respecteren iedereen en we zullen nooit een oordeel vellen over de keuzes die iemand gemaakt heeft.

Het mooie aan dit werk vind ik dat we uitreiken naar een groep mensen die door de maatschappij toch aan de rand is gezet. Als iemand zegt dat ze sekswerker is, krijgt ze meestal geen positieve reactie, zo iemand heeft met een stigma te kampen. Er wordt eerder gekeken naar wat je doet dan naar wie je bent, daar heb ik moeite mee. Als christen maar ook als mens vind ik het heel belangrijk dat we als maatschappij iedereen voor vol aanzien. We moeten niet meteen een oordeel hebben over mensen die dingen doen die niet onmiddellijk in ons voorstellingsvermogen passen.

Als je mensen met dit stigma naar ander werk wilt begeleiden, moet je ook echt iets doen aan die beeldvorming. Je moet zorgen voor contact van mens tot mens en ervoor oppassen dat iemand niet om haar arbeidsverleden wordt afgeserveerd. Dat is soms best lastig; wat zet je op het cv van iemand die tien jaar sekswerker is geweest? Je kunt dat op verschillende manieren oplossen, altijd in overleg met de cliënt. Je kunt bijvoorbeeld een cv op competenties maken, een soort portret van de cliënt waar geen jaartallen in hoeven voor te komen. Of je zet er een

eufemisme op, dat ze iets in de persoonlijke dienstverlening gedaan heeft. Uiteindelijk gaat het erom dat een vrouw die wil uitstappen, een sollicitatiegesprek in kan gaan met een verhaal waar ze in gelooft en waar ze achter staat, en dat recht doet aan wie zij is. Dat is dus creatief maatwerk.

Hulpverlening aan deze doelgroep doet ook iets met hulpverleners. Het raakt aan iets dieps in jezelf, en het confronteert je met dingen die je in je eigen huisje-boompje-beestje-setting normaal gesproken niet tegenkomt. Het heeft daar ook een impact op, en dat moet je je heel goed bewust zijn als je met deze groep mensen gaat werken. Je komt heftige situaties tegen, en je hoort soms dingen waarvan je eigenlijk niet had willen weten dat ze bestonden. Daar moet je dus als organisatie aandacht voor hebben, zeker als je met vrijwilligers werkt.

Wat ik heel goed vind aan het uitstapprogramma, is dat het heel veel organisaties bij elkaar brengt die actief zijn op dit terrein. We zijn met elkaar, ook landelijk, meer gaan kijken naar wat deze vrouwen nodig hebben, in plaats van meteen te komen met wat we zelf ergens van vinden. Hoe kunnen wij, met al onze veelkleurigheid, samenwerken en een zo goed mogelijk product neerzetten? Ook hier in Den Haag hebben we met SHOP in het voortraject goed gekeken naar wat ons onderscheidt en wat ons verbindt. En dan blijkt dat we elkaar heel goed kunnen vinden in het belang van de cliënt, in wat zij nodig heeft. We hebben allebei een deel van deze heel brede en diverse doelgroep in beeld, dat hebben we samen kunnen voegen; samen krijgen we een volledig beeld van het geheel. Een programma als dit draagt bij aan die verbinding.'

'Dit werk was nooit mijn eerste keuze'

Amalia is Portugese, kwam een paar jaar geleden via Spanje naar Nederland en werkte hier in verschillende clubs. Op een gegeven moment wilde ze met het werk daar stoppen. Bij Stichting De Haven vond ze een luisterend oor en kreeg ze praktische hulp.*

'Ik ben zes jaar geleden hierheen gekomen, vanuit Spanje, waar ik eerst werkte. Een vriendin van me werkte al hier en ik ben haar op gaan zoeken. Ik heb op verschillende plekken

gewerkt, ook in Duitsland bijvoorbeeld, en ik ging ook wel eens een tijdje terug naar Portugal, waar ik dan tijdens de vakantie in een bar werkte. Ik heb ook altijd tussendoor geprobeerd om op een andere manier mijn geld te verdienen, maar toch ging ik dan uiteindelijk altijd weer aan het werk in een club of als escort.

In Spanje ben ik op mijn twintigste binnen een week met een man getrouwd. Het was een leuke man, we waren acht jaar samen. In die periode ben ik ook met werken gestopt. Maar toen hij weg was moest ik toch weer met het werk beginnen. Dit werk was nooit mijn eerste keuze, ik heb het altijd alleen maar gedaan omdat ik voor mijn gevoel geen andere keuze had.

Ik werkte hier in Den Haag niet op straat maar in verschillende privéclubs. Maar ik had genoeg van het werk, soms wilde ik gewoon thuis blijven, en dat was niet goed; ik werd er depressief van. Ik raakte toen aan de praat met een vriendin die maatschappelijk werkers kende, en mensen van de kerk. Zij heeft me geholpen om een manier te vinden om mijn leven te veranderen. Ik kwam in gesprek met Marisol van 'Zonder pardon op straat' [een andere hulporganisatie]. Zij wees me op de Voedselbank; maar ze kon niet veel meer voor me doen, en toen heeft ze me naar De Haven doorverwezen, dat was anderhalf jaar geleden.

Bij De Haven hebben ze me geholpen om een uitkering te krijgen; toen kon ik stoppen met werken. Maar ze hielpen me ook op mentaal vlak. Ze praatten met me, luisterden naar me, dat was heel fijn. Dat heeft ook met het geloof te maken. Ik ben katholiek opgevoed. Toen ik als kind op het internaat zat, moest ik elke dag naar de kerk. Maar daar ben ik op een gegeven moment mee gestopt. Ik vond de mensen daar hypocriet, ze gaan naar de kerk en ze zijn heel

strikt, maar achteraf wordt er geroddeld en kwaad gesproken over mensen. Hier bij De Haven zijn mensen vriendelijker, meer open, ze luisteren beter en je kunt ze helemaal vertrouwen. Ik kan hier met al mijn problemen naartoe.

Ik wil graag in Nederland blijven, zeker als mijn leven straks wat stabiel is. Hoewel het moeilijk is dat mijn familie zo ver weg zit. Mijn dochter woont met haar vier kinderen in Lisbon, en mijn moeder woont in de Algarve. Toen ik nog mijn oude werk deed, kon ik hen meer helpen dan nu. Dat vind ik wel moeilijk; ik kan nu niet veel meer voor ze doen, het geld dat binnenkomt is nu alleen genoeg voor mezelf, ik kan me geen extra's veroorloven.

Ik ben nu op zoek naar betaald werk, maar dan moet eerst mijn Nederlands beter worden. Dus ik volg hier nu ook elke week Nederlandse les. Nederlands is voor mij op zich niet moeilijk; maar ik spreek elke dag vier talen (Nederlands, Engels, Spaans, Portugees), en dat maakt het lastig om goed Nederlands te leren. Ik doe nu vrijwilligerswerk in een bejaardencentrum. Daar help ik de bewoners met lopen, ik haal een glas water voor ze, ik breng ze naar de fysio. Daar ben ik gelukkig, ik vind het heel leuk om te doen. Ik zou het heel fijn vinden als ik van dat werk echt mijn baan kon maken. De leidinggevende van het bejaardenhuis heeft al gezegd dat ik er mag komen werken als ik eenmaal beter Nederlands spreek, als schoonmaakster. Maar wel met dezelfde mensen en op dezelfde plek.

Ik mis soms wel mijn vriendinnen van mijn oude werk. Ik spreek nu minder mensen dan toen ik nog in de clubs werkte. Ik heb wel via De Haven een vrijwilliger leren kennen, Monique. Zij is mijn maatje en we doen heel veel samen: we hebben gepicknickt in het Zuiderpark, we zijn naar het museum geweest, naar het centrum, naar de bibliotheek en de markt, van alles. Het is ook leuk dat er in De Haven dingen georganiseerd worden, bijvoorbeeld etentjes met andere vrouwen die al eerder gestopt zijn met werken. De laatste keer heb ik bacalhau gemaakt! Gelukkig vond iedereen het lekker. Het is echt heel fijn dat er hier een *community* is waar ik me thuis voel.'

** Op verzoek van de geïnterviewde is een gefingeerde naam gebruikt.*

'Ik ben zo blij dat ik met een schone lei opnieuw kon beginnen'

Franciska kwam vijf jaar geleden vanuit Hongarije naar Nederland. Zij werkte in een van de Haagse raamstraten toen ze in contact kwam met vrijwilligers van Stichting De Haven. Sindsdien is haar leven radicaal veranderd.*

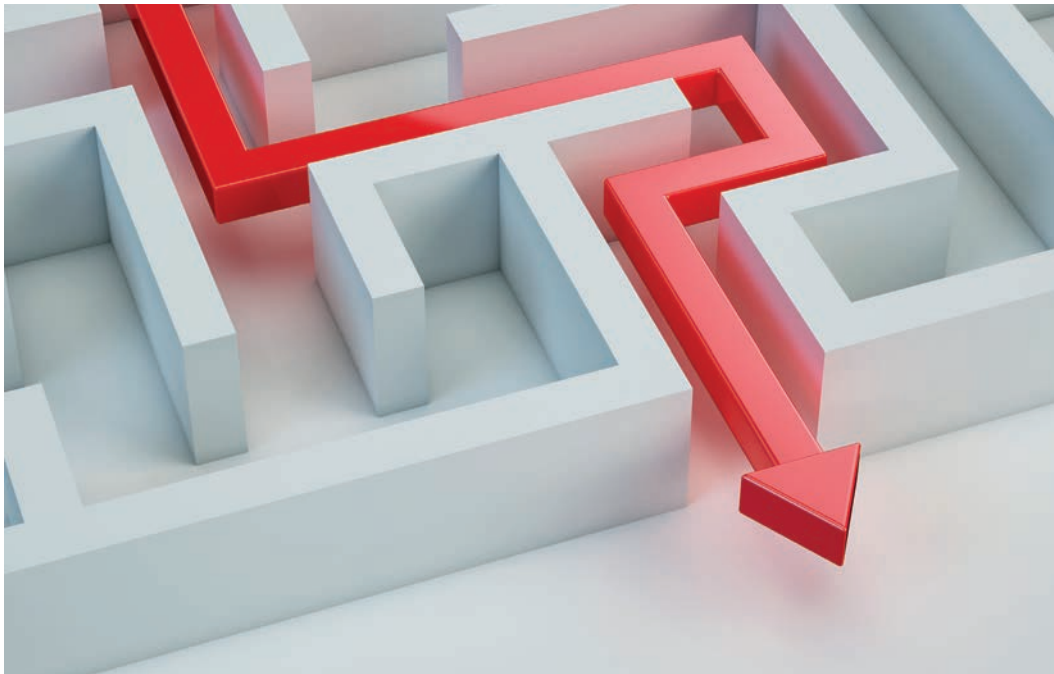
'Ik heb met De Haven kennis gemaakt dankzij twee lieve dames die langs kwamen in de straat waar ik werkte. Ik was toen heel verdrietig, ik had eigenlijk al dagenlang gehuild, ik zat op een dieptepunt. Als mensen mijn verdrietige gezicht zagen, liepen ze weg. Maar deze twee dames van De Haven bleven juist staan. Ik heb ze toen binnen gelaten, en ze stelden me allemaal vragen. Ik zei toen dat het niet het goede moment was, dat ik me op mijn werk moest concentreren; ik heb ze eigenlijk weggestuurd. Maar toen pakten ze mijn hand vast, en zeiden ze: "Maar je weet toch dat God van je houdt?" Daarmee raakten ze mijn hart. Ik heb toen toch even met ze gepraat, en dat gaf mij op dat moment heel veel kracht. Ik kon de dag en het leven weer een beetje aan. De week daarna kwamen de twee dames weer langs. En sindsdien ben ik met De Haven in contact gebleven.

Op dat moment dacht ik nog niet aan stoppen met het werk, ik zag daar geen mogelijkheid voor. Natuurlijk kan iedere vrouw zelf kiezen wat ze wil doen met haar leven, maar als je in heel moeilijke omstandigheden verkeert, moet je af en toe je ogen dicht doen en gewoon doorgaan. Op een gegeven moment kreeg ik een kind, dat was een heel moeilijke situatie. Toen ben ik bij De Haven gaan praten. Ik kreeg hulp bij allerlei praktische zaken, zoals de belastingen en de boekhouding; ik kende als Hongaarse het Nederlandse systeem natuurlijk niet goed. Maar ik heb ook heel veel liefde ervaren, en vrienden gemaakt.

Als je in de prostitutie zit, wil je eigenlijk steeds verder gaan om nieuwe dingen te realiseren. Je wilt bijvoorbeeld een mooie auto kunnen kopen, of allerlei andere dingen waarmee je mensen jaloers kunt maken. Je kunt op een gegeven moment alles voor jezelf regelen. Dat lukt allemaal omdat je je hoofd als het ware aan en uit kunt zetten, zodat je het werk kunt doen. Maar de dames van De Haven lieten me zien dat ik een persoon ben, een mens met een hart, en niet alleen maar een stuk vlees. En dat je in de problemen kunt komen als je dat niet serieus neemt.

Door hen ben ik echt gaan nadenken: wat is nou mijn doel in het leven, en hoe kan ik dat bereiken? Het heeft toen nog wel een tijd geduurd voordat ik echt de beslissing nam, maar op een zekere dag was het helemaal klaar, toen ben ik in één keer gestopt met werken.

Bij De Haven hebben ze me vervolgens heel erg geholpen om plannen te maken en werk te zoeken. Ik moest mijn leven op orde brengen, structuur aanbrengen, maar ook gewoon de huur betalen – dat was eerst wel lastig. Maar uiteindelijk is het gelukt, ik ben ook naar school gegaan en heb niet zo lang geleden mijn diploma gehaald. Ik heb heel hard gewerkt bij verschillende bedrijven, wat voor mij wel moeilijk was, omdat ik op straat altijd mijn vrijheid had. Uiteindelijk ben ik met een eigen bedrijf begonnen, ik maak schoon in kinderdagverblijven, dat gaat heel goed. Daar ben ik best wel trots op.

Bij De Haven hebben ze mijn hart gevonden, en mijn mentaliteit veranderd. Ze zeiden me dat ik goed moest nadenken, naar links kijken, naar rechts kijken en dan een beslissing nemen. Ze lieten me zien hoeveel kracht ik heb. En vervolgens hebben ze echt alles voor me geregeld. En er zijn vaak etentjes en cadeautjes, op feestdagen, met Vrouwendag, met Moederdag, dat is ook allemaal heel fijn.

Ik denk dat iedereen die nu in de prostitutie werkt, zou moeten stoppen. Je verkoopt je ziel aan de duivel, en niemand kan die terugbetalen. Ik ben zo blij dat ik met een schone lei opnieuw kon beginnen. Ik heb zoveel stress en pijn gehad, zoveel nare ervaringen met klanten. Niemand zou deze weg in moeten slaan, want ik weet wat je te wachten staat. Dat kunnen ze bij De Haven misschien nog beter doen dan ze nu doen: elke dag naar de ramen toe en met de vrouwen praten.’

** Op verzoek van de geïnterviewde is een gefingeerde naam gebruikt.*

‘Als je een gezond zelfbeeld hebt, zul je dit werk niet snel doen’

Eva heeft een verleden als sekswerker en werd tien jaar geleden manager in een escortclub. Sindsdien verwees ze heel wat vrouwen die daar werkten door naar SHOP, voor ze er een tijdje terug zelf voor hulp naartoe stapte.*

‘Als bedrijfsleider bij een escortservice had ik heel veel contact met de meisjes; en als ze met bepaalde problemen zaten, sluisde ik ze door naar SHOP, omdat ik wist dat ze hier goed geholpen konden worden, door maatschappelijk werkers die gespecialiseerd zijn op hun werkerterrein. Het kon dan gaan om meisjes die niet uit de papierwinkel kwamen, of die zzp’er wilden worden, meisjes die met schulden zaten, maar ook meisjes die onder dwang moesten werken. En sowieso meisjes die met het werk wilden stoppen. Ik heb ook wel meisjes bij mij in huis genomen, als ze bijvoorbeeld dakloos waren en nergens anders naartoe konden. Soms bleef zo iemand wel een paar maanden of zelfs een paar jaar bij mij wonen – dat is natuurlijk niet de bedoeling, mensen moeten uiteindelijk op eigen kracht verder kunnen.

Ik denk dat van de achttien meisjes die voor mij werkten, er op een gegeven moment wel vijftien wilden stoppen. Maar het is lastig. Veel van hen waren gewend aan een bepaald levens- en uitgavenpatroon, ze leven 's nachts en slapen overdag, dan is het natuurlijk moeilijk om weer in een ander ritme te komen. Ze kunnen zich niet voorstellen dat je van 1200 euro ook kunt rondkomen.

Meisjes die willen stoppen twijfelen vaak heel erg, het is moeilijk om afspraken met ze te maken; ze verslapen zich heel veel, ze laten je vaak zitten. Aan de ene kant vinden ze het vreselijk om in deze branche te werken, aan de andere kant vinden ze het moeilijk om dat werk achter zich te laten, omdat ze toch op de een of andere manier geleerd hebben om zo te functioneren. Het is een vertrouwde wereld geworden, en ze hebben het geld gezien dat erin omgaat – ook al houden ze daar zelf meestal niet heel veel aan over. Het is dus heel belangrijk dat er in een uitstapprogramma goede voorlichting zit over budgetteren, over verantwoord omgaan met geld.

Hulpverleners moeten met dit soort meisjes heel veel geduld hebben, ze moeten heel positief en motiverend zijn, maar ook af en toe eerlijk durven zeggen hoe het ervoor staat. Het is een lang proces, zelfs als meisjes helemaal overtuigd zijn dat ze eruit willen, dan nog gaat het met heel veel vallen en opstaan. Je kunt het vergelijken met stoppen met roken: ook als je er helemaal klaar mee bent en je er echt vanaf wilt, dan nog val je af en toe terug, denk je 'ik moet nu een sigaret, het is mijn steun, mijn uitlaatklep, ik kan niet zonder'. Je kunt het natuurlijk niet één op één met een verslaving vergelijken, maar als je de keuze hebt gemaakt om te stoppen met dit werk, is het heel belangrijk dat je een vangnet hebt en dat je begeleid wordt.

Ik ben zelf inmiddels gestopt als bedrijfsleider van de escortclub, ik wilde ook echt afstand nemen van de branche. Maar dat was voor mij niet minder moeilijk. Ook ik had veel vrijheid, een omgekeerd dag- en nachtritme, ik verdiende een goede boterham met het werk; het was dus ook voor mij een behoorlijke omschakeling, waar ik hulp bij nodig had. Dus nadat ik zoveel meisjes naar SHOP had gestuurd en van hen goede verhalen had gehoord, ben ik er zelf ook terecht gekomen. Ik zat toen ook best in de problemen, met geld, belastingen, de papiermolen, ik dacht dat ik mijn huis kwijt zou raken. Bij SHOP hebben ze me toen enorm gehol-

pen, ook bij het vinden van een andere baan, onder meer door middel van een sollicitatietraining, in een groep met andere vrouwen. Die training was echt heel goed, eigenlijk onmisbaar als je toch op afstand staat van de ‘gewone’ arbeidsmarkt, en zo’n inhaalslag hebt te maken in de maatschappij. Ik heb toen uiteindelijk een baan gevonden bij KPN; dankzij het programma is het me echt gelukt om de branche te verlaten. Daar zal ik SHOP altijd dankbaar voor zijn.

Hoe meer je voor iemand oplost, hoe meer je de problemen in stand houdt. Je moet mensen dus zelfredzaam leren zijn, en dat doen ze bij SHOP heel goed. Jobcoach Addie begeleidt jou, ze houdt je hand vast, ze geeft je de juiste oefeningen en trucjes, maar daarna moet je het wel zelf doen. Daardoor leer je de weg kennen; het geeft je een stukje kennis en een stukje zelfvertrouwen.

Er is toch een bepaalde remming om met hulpverleners te praten, omdat je bang bent voor een bepaald oordeel, omdat de meeste hulpverleners de scene niet kennen. Het is natuurlijk ook een scene die erg onder de oppervlakte zit. Je hebt de raamwerkers, de straatwerkers, en daar komen de mensen van SHOP wel. Maar bij mensen die bij een escortservice werken of die thuis ontvangen, daar komen ze heel moeilijk tussen. Heel veel mensen in dat deel van de scene weten niet dat er zoiets als SHOP bestaat. Eigenlijk zouden ze met een banner op kinky.nl moeten staan [de site waar clubs personeel werven en sekswerkers hun diensten aanbieden]: ‘Heb je hulp nodig, wil je eruit, dan kun je bij ons terecht’. Zo kun je ook de meisjes bereiken die nergens ingeschreven staan maar toch hulp nodig hebben.

Een ander punt is dat er landelijk nog weinig dekking is voor dit project. Ik heb wel meisjes gehad die in Nijmegen woonden, die kun je natuurlijk niet op en neer naar Den Haag laten rijden. Er is weinig capaciteit, ook in de opvang. De hulp die je kunt krijgen, zou eigenlijk niet gebonden moeten zijn aan de woonplaats waar je staat ingeschreven. Als jij toevallig in een gemeente woont waar geen voorzieningen zijn op dit punt, ja dan heb je pech. Veel meisjes zijn niet zozeer kapotgetrokken door het werk zelf; dat komt vaak bovenop een eerdere beschadiging, in hun jeugd, in hun thuissituatie. Veel van hen hebben angststoornissen en onzekerheden. Je merkt dat er een basisstukje van hun ontwikkeling ontbreekt. Ik heb nog nooit een vrouw ontmoet die op de bank zat en dacht: ‘Goh, ik ben best mooi, ik vind

seks lekker, ik denk dat ik er maar mijn baan van ga maken’. Als je een gezond zelfbeeld hebt, dan zul je dit werk niet snel doen. Je moet jezelf uitschakelen om die rol te spelen – dat is een van de redenen dat veel meisjes verslaafd zijn. Ik denk wel eens, je moet haast wel beschadigd zijn om jezelf dit te kunnen laten ondergaan. Hoewel er natuurlijk ook mensen zijn die het prima vinden om zo te functioneren. Maar als je daar op een gegeven moment klaar mee bent, moet je er ook wel uit kunnen stappen.’

** Op verzoek van de geïnterviewde is een gefingeerde naam gebruikt.*

'Je voelt je in dit werk goedkoop, terwijl je helemaal niet goedkoop bent'

Faya was als jong meisje al werkzaam in de prostitutie. Dankzij het RUPS-programma dat ze bij SHOP volgde, kon ze uit het wereldje stappen. Maar dat ging niet vanzelf.*

'Ik werkte al in de prostitutie vanaf mijn veertiende; ik ben er eigenlijk mee opgegroeid. Ik deed dat voor mijn familie; dat is misschien iets Thais, in onze cultuur krijg je heel erg mee dat je voor je familie moet zorgen, op welke manier dan ook. Ik vond het heel moeilijk om naar school te gaan en daarnaast dit werk te doen, ik miste iets, maar ik wist niet wat, omdat ik het van jongs af aan zo gewend was. Op een gegeven moment was ik het zat om nog langer voor mijn moeder in een privéhuis te werken. In dat privéhuis zeiden ze toen tegen me, op mijn eenentwintigste: 'Jij hoort hier niet; we vinden het prima als je voor ons wilt blijven werken, maar jij kan veel meer'. Zij vertelden me over SHOP, dat er een instelling bestond die mij kon helpen om eruit te stappen.

Bij SHOP heb ik toen gesproken met Astrid, mijn begeleider. Zij vertelde me dat ik dit werk helemaal niet hoefde te doen voor mijn moeder. Dat was voor mij heel raar, het klopte voor mijn gevoel niet; van jongs af aan was ik gebrainwasht dat ik dit werk voor mijn familie moest doen. Het duurt best lang voordat je dat anders gaat zien, voordat je zelf ook vindt dat je best kunt stoppen, dat je al die tijd gemanipuleerd bent. Je hebt iemand nodig die constant tegen je zegt: 'Je hoeft dit werk helemaal niet te doen, er is zoveel meer in het leven wat je kunt doen'. Ik wist niet dat het ook anders kon, en welke wegen je dan moet bewandelen, of welke richting ik op moest gaan.

Toen ik eenmaal het besluit had genomen om te stoppen, ben ik wel nog een tijdje door blijven werken om het af te bouwen. Ik woonde in het begin ook nog gewoon bij mijn moeder. Zij moest natuurlijk ook leren om mij los te laten, om in te zien dat ik volwassen was en dat ze me niet meer zo makkelijk kon manipuleren. Uiteindelijk ben ik wel bij haar weggegaan. En met het geld dat ik met het werk verdiende, kon ik een particuliere opleiding betalen, zodat ik daarmee een doorstart kon maken. Ik heb een opleiding visagie gevolgd, toen een kappersop-

leiding en uiteindelijk heb ik grime gedaan. Ik ben toen als freelancer gaan werken met modellen, bij modeshows en in de televisiewereld.

Dat ging heel goed, tot ik een burn-out kreeg; ik ging zo hard dat ik niet meer wist waar ik mee bezig was en het uiteindelijk helemaal niet meer zag zitten. Ik ben toen in het ziekenhuis beland, en daarna ben ik opnieuw bij SHOP langs gegaan. Dat proces had ik eigenlijk afgesloten,

maar het bleek gewoon dat ik te snel, te veel had gewild, ik moest echt even pas op de plaats maken. Ik heb dus opnieuw een uitkering gekregen en ben opnieuw een traject ingegaan, met veel gesprekken, en met de trainingen en workshops die ze hier geven. Nu wil ik heel graag de visagie weer in, nog steeds als zelfstandig ondernemer, maar dan beter voorbereid. Ik zal het weer helemaal moeten opbouwen, maar al mijn vaste klanten heb ik nog.

Ik wist wel altijd al dat ik meer wilde en meer kon dan mijn moeder, dat ik niet zoals zij wilde worden. Om te leren hoe ik dat kon doen, heb ik veel gehad aan de gesprekken bij SHOP. Ze gaan in op heel belangrijke vragen. Hoe word je vrouw? Hoe kun je in het leven staan? Hoe ga je om met mensen, met normen en waarden? Wat is normaal? Vroeger vroeg ik me vooral af hoe ik een man het bed in kon krijgen zodat ik geld kon verdienen; nu heb ik mijn zelfwaardering teruggekregen, zie ik zelf dat ik meer waard ben dan dat. Dat had mijn moeder me moeten leren, maar ik heb het bij SHOP pas geleerd. Het hielp ook heel erg om erachter te komen dat ik niet de enige was met zo'n geschiedenis, en dat ik me daar niet voor behoefde te schamen. Want het was voor mij wel een grote drempel om bij SHOP aan te kloppen. Hulp vragen is moeilijk.

Van kindsbeen af kreeg ik ingeprent dat dit werk gewoon werk is, niet anders dan ander werk. Maar dat is niet zo. Je geeft je lichaam zonder gevoel, je moet dat helemaal uitschakelen. Wat ik hier bij SHOP ook leer, is hoe ik me open kan stellen voor liefde, hoe ik vertrouwen kan

krijgen in een man. Veel vrouwen die dit werk doen zijn heel onzeker. Dat klinkt misschien gek want er zitten heel mooie meiden tussen, die de leukste mannen kunnen krijgen, maar je wordt heel erg onzeker doordat je je goedkoop voelt, terwijl je eigenlijk helemaal niet goedkoop bent.

Wat ik mis aan mijn oude leven is het vertrouwde wereldje. Ik heb natuurlijk de dealers en de criminaliteit in dat wereldje ook wel gezien, maar voor mij was het vertrouwd, normaal. Het wereldje waar ik nu in zit, was voor mij helemaal nieuw. Als ik ging netwerken, of op een andere manier met klanten om moest gaan, vond ik dat in het begin heel eng, dat heb ik echt moeten leren. Ik vind het heel fijn dat ik nu gewoon kan communiceren met de buitenwereld, dat ik een normaal gesprek kan voeren met meiden om me heen die nooit in het wereldje hebben gezeten en nu gewoon vriendinnen zijn. Dat dat kan, dat het bestaat, en dat ik dat durf, daar ben ik best wel trots op.'

** Op verzoek van de geïnterviewde is een gefingeerde naam gebruikt.*

Verantwoording / bronnen

De interviews waaruit in deze uitgave is geciteerd, zijn afgenomen tussen december 2016 en april 2017. Onze dank gaat uit naar alle geïnterviewden.

Illustraties: © Shutterstock / Big Stock en © Stichting De Haven. Foto wethouder: Arenda Oomen. Foto binnenzijde omslag: Rob van Kleef.

Bij de samenstelling van dit boekje is verder onder meer gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

Regioplan beleidsonderzoek (auteurs: Y. Bleeker, MSc, drs. L. Heuts, drs. G.H.J. Homburg, dr. M. Timmermans). *Sekswerkers aan het woord: de sociale positie van sekswerkers in Nederland in 2014*. Amsterdam, oktober 2014.

Regioplan beleidsonderzoek (auteurs: drs. G. Heuts, drs. G. Homburg). *Overzicht en stand van zaken uitstapprogramma's voor prostituees. Factsheet*. Amsterdam, augustus 2013.

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (auteurs: K. Bongers, V. Huijgens, M. Jansen). *Evaluatie RUPS. Evaluatie van de Regeling Uitstapprogramma's Prostituees*. Utrecht, april 2011.

Regeling uitstapprogramma's prostituees II

Geldend van 10-05-2014 t/m 01-07-2018

Besluit van de Minister van Veiligheid en Justitie van 23 april 2014, houdende de bekendmaking van de subsidieregeling ter stimulering van regionale uitstapprogramma's voor prostituees (Regeling uitstapprogramma's prostituees II)

De Minister van Veiligheid en Justitie,
Gelet op artikel 35, eerste lid, van de Wet Justitie-subsidies;

Besluit:

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 1

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. *aanvraag*: een verzoek om subsidieverlening;
- b. *aanvrager*:
 - een gemeente die een aanvraag indient op grond van deze regeling,
 - een maatschappelijke organisatie zonder winstoogmerk die uitvoering van het programma (mede-)coördineert;
- c. *de minister*: de Minister van Veiligheid en Justitie;
- d. *projectvoorstel*: een omschrijving van de werkzaamheden om een uitstapprogramma te ontwikkelen en uit te voeren;
- e. *prostituee*: degene die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen betaling;
- f. *subsidie-ontvanger*: de aanvrager wiens aanvraag is toegewezen;
- g. *uitstapprogramma*: een regionaal programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of dagbesteding buiten de prostitutie.

Artikel 2

1. De minister kan subsidie verlenen ten behoeve van nieuw te ontwikkelen uitstapprogramma's.
2. In geval van een bestaand uitstapprogramma kan de minister subsidie verlenen ten behoeve van de uitbreiding ervan.

§ 2. Aanvraag en voorlopige beschikking

Artikel 3

1. De aanvraag wordt ingediend bij de minister en gaat vergezeld van een projectvoorstel indien het een nieuw uitstapprogramma betreft of van een beschrijving, waarop het derde lid van overeenkomstige toepassing is, van het bestaande programma.
2. Bij de aanvraag wordt vermeld welke (andere) gemeenten betrokken zullen worden bij het uitstapprogramma en hoe die betrokkenheid vorm krijgt.
3. Het projectvoorstel bevat in ieder geval de volgende onderdelen:
 - a. een analyse van de doelgroep en de specifieke problematiek van deze doelgroep;
 - b. een schatting van het aantal prostituees dat jaarlijks gebruik zal maken van het uitstapprogramma;
 - c. een beschrijving van de doelstelling en de beoogde resultaten van het programma;
 - d. een beschrijving van de regionale functie van het programma;
 - e. een beschrijving van de capaciteit, de taakverdeling en de verantwoordelijkheden binnen het project en binnen het programma;
 - f. een beschrijving van de planning van het project, waaronder de begindatum en de duur van het project, en de beoogde duur van het programma;
 - g. een gespecificeerde begroting waaruit blijkt dat voor minimaal 25% van de kosten cofinanciering is geregeld;
 - h. een beschrijving van de projectstructuur;
 - i. een beschrijving van de fasen van het uitstapprogramma, te weten de contactfase, oriëntatiefase, uitvoeringsfase en nazorg;
 - j. een beschrijving van de wijze van voortzetting en borging van het uitstapprogramma na afloop van de subsidieperiode;
 - k. een beschrijving van de wijze waarop het project en het programma worden geëvalueerd.
4. Aanvragen, ingediend na 31 juli 2014, worden niet in behandeling genomen.

Artikel 4

1. De minister geeft voor 1 oktober 2014 een voorlopige beschikking op de aanvraag.
2. De minister geeft bij het toewijzen van aanvragen voorrang aan aanvragen met betrekking tot uitstapprogramma in een regio waar geen uitstapprogramma's bestaan.
3. Indien een aanvraag niet voldoet aan de voorschriften als bedoeld in artikel 3 wordt de aanvrager met toepassing van artikel 4:5 van de Algemene wet bestuursrecht in de gelegenheid gesteld binnen drie weken alsnog aan die voorschriften te voldoen.
4. De minister wijst een aanvraag af wanneer deze niet voldoet aan de voorschriften, bedoeld in artikel 3.

§ 3. Financiële bepalingen

Artikel 5

Voor de uitvoering van deze regeling is, gedurende de jaren 2014 tot en met 2017, jaarlijks maximaal € 3.000.000,- beschikbaar.

Artikel 6

De subsidie bedraagt maximaal 75% van de totaal begrote kosten van het programma gedurende de looptijd waarvoor subsidie is gevraagd.

Artikel 7

1. De minister kan een of meer voorschotten verstrekken op basis van een voorlopige beschikking tot subsidieverlening.
2. In totaal zal het bedrag aan voorschotten niet groter zijn dan 80 procent van het bij de subsidieverlening vermelde maximale subsidiebedrag per kalenderjaar.
3. Geen voorschot wordt verstrekt indien de subsidie-ontvanger niet heeft voldaan aan ingevolge de subsidieverlening voor hem geldende verplichtingen, dan wel indien hij failliet is verklaard of aan hem surseance van betaling is verleend.

§ 4. Verplichtingen van de subsidie -ontvanger

Artikel 8

1. De subsidie-ontvanger gebruikt de subsidie op doelmatige wijze conform de doeleinden waarvoor ze wordt verstrekt.
2. De subsidie-ontvanger brengt telkens binnen dertien weken na afloop van een kalenderjaar aan de minister schriftelijk verslag uit omtrent de uitvoering van de werkzaamheden waarvoor subsidie is verleend. Het verslag bevat een vergelijking van die uitvoering met de bij de aanvraag gevoegde begroting. Tevens wordt in dit verslag opgenomen het aantal prostituees dat het betreffende jaar is ingestroomd, dat tussentijds met het programma is gestopt, dat nog deelneemt en dat daadwerkelijk is uitgestapt. Ook wordt geanonimiseerd bijgehouden waar de prostituees wonen en werken en welke leeftijd zij hebben.
3. Naast de in de vorige leden genoemde verplichtingen kunnen bij de subsidieverlening nadere verplichtingen worden opgelegd die strekken tot verwezenlijking van het doel van de subsidie.

§ 5. Eindrapportage en beschikking tot subsidievaststelling

Artikel 9

1. Binnen dertien weken na afloop van de duur waarvoor de subsidie is verleend, dient de subsidie-ontvanger bij de minister een aanvraag tot vaststelling van de subsidie in.
2. De aanvraag tot vaststelling van de subsidie bevat in ieder geval een activiteitenverslag als bedoeld in artikel 4:80 van de Algemene wet bestuursrecht en een financiële verantwoording die is gerelateerd aan de bij de aanvraag gevoegde begroting.
3. Indien het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld € 100.000,- of meer bedraagt, dient het eindverslag vergezeld te gaan van een controleverklaring door een accountant die is opgesteld op de in de BIJLAGE bij deze regeling aangegeven wijze.
4. De subsidie-ontvanger draagt zorg voor het meewerken van de accountant aan door of namens de minister in te stellen onderzoeken.
5. Het totale bedrag van subsidievaststelling bedraagt maximaal 100 procent van het bedrag zoals vastgesteld in de voorlopige beschikking tot subsidieverlening.
6. De minister geeft de beschikking tot subsidievaststelling binnen dertien weken na ontvangst van de aanvraag, bedoeld in het eerste lid, dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn is verstreken.

§ 6. Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 10

1. Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de dagtekening van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst, en werkt terug tot en met 1 januari 2014.
2. Deze regeling vervalt met ingang 1 juli 2018.

Artikel 11

Deze regeling wordt aangehaald als: Regeling uitstapprogramma's prostituees II.
Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De Minister van Veiligheid en Justitie,
I.W. Opstelten